

Filozofická fakulta
Katedra asijských studií
Univerzita Palackého v Olomouci

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

**ČESKO-ČÍNSKÝ OBCHOD SE ZAMĚŘENÍM NA ENERGETIKU,
PŘEDSTAVENÍ ELEKTRÁRNY SHENTOU**

Olomouc 2009

Jitka Strachová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Ondřej Kučera

Potvrzuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jsem pouze uvedené zdroje.

V Olomouci dne 26. 6. 2009

Jitka Strachová

Děkuji vedoucímu své bakalářské práce, panu Mgr. Kučerovi, za odbornou pomoc a podnětné připomínky při jejím vypracování.

ANOTACE:

Autor: Jitka Strachová

Jméno Univerzity: Filozofická fakulta, Fakulta asijských studií, Univerzita Palackého v Olomouci

Téma: Česko-čínský obchod se zaměřením na energetiku, představení elektrárny Shentou

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Ondřej Kučera

Počet znaků (bez mezer): 84 656

Počet znaků (včetně mezer): 98 954

Počet příloh: 3 přílohy

Počet titulů použité literatury: 25 titulů

Tématem mé práce je česko-čínská spolupráce na obchodně-ekonomickém poli, především v oblasti energetiky.

Práce se dělí na dvě části. V první části se věnuji historickému vývoji a snažím se objektivně zhodnotit okolnosti, které ovlivnily celkově vztahy mezi ČR a ČLR.

Druhá část je věnována popisu stavby elektrárny Shentou jako názorného příkladu spolupráce mezi ČR a ČLR. Elektrárna Shentou I. byla stavěna v letech 1979-87 a díky úspěšnému dokončení byla v roce 1985 podepsána smlouva o výstavbě elektrárny Shentou II. Projekt byl zrealizován v letech 1985-92 (1. a 2. blok) a výstavba 3. a 4. bloku následovala v letech 2001-2004. Práce mimo jiné ukazuje, jaké faktory ovlivňovaly všechny tři období.

Zajímavé je sledovat, jak se na stavbu elektrárny dívala veřejnost, jak se k němu stavěla vláda a jak ho hodnotili ekonomové a sinologové. Z ekonomického hlediska nebyl projekt pro českou stranu úplně pozitivní, ale na druhou stranu šlo o největší projekt česko-čínského obchodu za posledních 10 let.

OBSAH

OBSAH	5
ÚVOD	6
I. PRVNÍ ČÁST.....	10
1. HISTORIE OBCHODNÍCH VZTAHŮ ČESKÁ REPUBLIKA A ČÍNSKÁ LIDOVÁ REPUBLIKA.....	10
1.1 Období od založení Československa-do druhé světové války	10
1.2 Období od 1949 do roku 1990	13
1.3 Období od roku 1990 do konce roku 2007	17
2. ENERGETIKA V ČÍNĚ.....	24
II. ČÁST: OBCHODNÍ PŘÍPAD SHENTOU	29
1. SHENTOU I, 4 x 200 MW	30
2. SHENTOU II, 2 x 500 MW – 1. etapa, bloky 1 a 2	30
3. SHENTOU II, 2 x 500 MW – 2. etapa, bloky 3 a 4	31
3.1 Základní data smlouvy.....	31
3.2 Technicko – organizační část.....	33
3.3 Dodávky.....	34
3.4 Realizace stavby	34
3.5 Platební podmínky.....	36
3.6 Řízení stavby.....	37
3.7 Průběh a hodnocení stavby	39
3.8 Hodnocení Kupujícího: podrobné hodnocení uvádím v příloze 3.....	40
3.9 Celkové hodnocení projektu: technicko – termínové hodnocení	41
III. ZÁVĚR ANEB KDO ZÍSKAL A KDO ZTRATIL: Ekonomické hodnocení	43
IV. RESUME V ANGLIČTINĚ.....	46
V. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
V. PŘÍLOHY:.....	49
1. Příloha 1.: Dodávky	49
2. Příloha 2: Provozní soubory	51
3. Příloha 3: Hodnocení stavby.....	52

ÚVOD

Již po dlouhou dobu Čechy obchodují s Čínou, první obchody probíhaly na konci 19. století, přesně roku 1892, kdy hlavním obchodním partnerem byly Škodovy závody, dnes Škoda holding a.s. a Zbrojovka Brno. Tehdy byly předmětem obchodu zbraně, parní lokomotivy, cukrovary, turbogenerátory i zařízení pro cukrovary a pivovary atd. Z Československa se v té době také vyvážela elektrárenská zařízení. Dalším významným podnikem byl Baťa. ČSR měla dobrou prestiž až do konce druhé světové války. Poté Československo ztratilo, podle obav, své dobré postavení ve světovém obchodu a stalo se podřadnějším partnerem, ve srovnání s ostatními státy jako Anglie, USA nebo Francie.

V 70. letech se podařilo Škodovce vyvézt do Číny mimo jiné zařízení pro elektrárny v Nanjingu a Anshanu. Na přelomu 70. a 80. let Škodovka začala jednat o podpisu smlouvy na stavbu elektrárny Shentou, ležící v provincii Shanxi.

Firma Škodaexport¹, která jako jediná mohla zprostředkovávat obchody se zahraničím, podepsala smlouvu s China National Technical Import and Export Corporation na dodávku zařízení pro čtyři elektrobloky o výkonu 200 MW pro elektrárnu Shentou I. Další kontrakt na dodávku dvou jednotek, každé o výkonu 500 MW, pro elektrárnu Shentou II., byl podepsán roku 1985. Elektrárna byla uvedena do provozu v roce 1992.

V roce 1999 byla dohodnuta třetí smlouva, tentokrát o dodávkách pro tepelnou elektrárnu Shentou II, v rámci rozšíření třetího a čtvrtého bloku. Na této dodávce spolupracovaly firmy Škoda Praha, Škoda Energo, SES Tlmače pod vedením Škodaexport.

Podepsání kontraktu bylo vládou prezentováno jako velký úspěch, nechyběly však ani kritické a skeptické hlasy.

Tématem mé práce je blíže představit v diachronní a synchronní perspektivě, česko-čínskou spolupráci na poli obchodně-ekonomickém, především v oblasti energetiky. Současný stav našich obchodních vztahů je bezesporu výsledkem předchozích vztahů.

První část je proto historická analýza obchodních vztahů a faktorů, které ovlivňovaly obchodní vztahy mezi ČR a ČLR. Chci poukázat na to, které události byly klíčové a co způsobilo ochladnutí vztahů během některých období. Právě historický vzhled zčásti

¹ Dnes je firma prodána firmě ČEX

zdůvodňuje některá rozhodnutí vlády, určité ústupky vůči čínské straně a přijetí čínských požadavků, které se pro laika zdají přehnané. Dobrým příkladem je třetí projekt stavby tepelné elektrárny Shentou II.

Projekt elektrárny je názorným příkladem úspěšné obchodní spolupráce, a nejen proto se mu věnuji velmi podrobně v druhé části mé práce. Stavební práce na elektrárně Shentou probíhaly v letech 1979-87 a díky úspěšnému dokončení byla v roce 1985 podepsána smlouva o výstavbě elektrárny Shentou II. Projekt byl zrealizován v letech 1985-92 (1. a 2. blok) a výstavba 3. a 4. bloku následovala v letech 2001-2004.

Některé publikace uvádějí, že šlo o největší obchodní projekt, jaký kdy Česká republika s Čínou uskutečnila, ale nechybějí však kritické hlasy, které projektu vytýkají přílišné náklady z české strany, jako kupříkladu český ekonom Aleš Skřivan ve své stati: „Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu?“²

Kritika se mi zdá podložená, proto považuji za legitimní se ptát, co vedlo vládu k podpisu takovéto smlouvy?

Druhá část je vlastním zpracováním všech tří projektů a nabízí dobrý vhled do toho, jak probíhá takový projekt, na jaké bázi fungují obchodní vztahy atd.

Mým cílem je proto popis obchodních vztahů, podrobná analýza projektu elektrárny Shentou, který silně ovlivnil vývoj vztahů mezi ČLR a ČR. Podpis třetího projektu je určitým způsobem sporný a jeho vysvětlení se neobejde bez analýzy faktorů, které vedly vládu k další spolupráci.

Chci poukázat na to, které faktory nejvíce ovlivňovaly podpis smlouvy a co nejvíce objektivně popsat tehdejší situaci.

Tento cíl bude naplněn, pokud se mi podaří získat dostatek informací, které zanalyzuji a shrnu v závěru mé práce.

Další pracovní hypotézou je zhodnotit projekt z ekonomického hlediska, kdo získal a kdo ztratil.

To mě vede opět k otázce, které faktory ovlivňovaly tehdejší situaci? Strach z váhání čínské strany? Tomu tématu se blíže věnuje Rudolf Fürst ve svém článku s příznačným názvem „České trápení v bilaterálních vztazích s Čínou“³.

² SKŘIVAN, A., “ Projekt Šen-tchou. Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu? “, In: *Ekonomická Revue*, 2007, 10.4.,s.77-88.

³ FÜRST, R., „České trápení v bilaterálních vztazích s Čínou“, In: *Mezinárodní politika*, ročník XXIX, 6/2005, s.18.

R. Fürst popisuje náš respekt z Číny a snahu českých obchodníků proniknout takřka za každou cenu na čínský trh.

„Lze doložit jednostranné omezení kontaktů na nejvyšší úrovni. Posledním nejvyšším představitelem ČLR na úrovni stranického tajemníka, který navštívil Prahu, byl reformní tajemník Zhao Ziyang v roce 1987. Po roce 1989 za českou (československou) stranu navštívili Čínu premiéři (s delegacemi) M.Čalfa (1991), V. Klaus(1994), M. Zeman (1999), a poté i prezident Václav Klaus (2004). Z ČLR do ČR /ČSFR ani jeden předseda vlády, uskutečnilo se pouze několik návštěv na úrovni ministra zahraničí (91,96, 2001), rezortních ministrů a jiných delegací.“⁴

„Čínská lidová republika je však protějšek vysoké váhové kategorie. Jednostranné návštěvy českých delegací v Pekingu bez odpovídající odezvy připomínají v čínské psychologii symboliku audienci u císaře za dynastické éry, kdy se tributární vazalové přijížděli poklonit vládci Říše středu), přičemž cesty císařů do zahraničí byly v této éře ještě považovány za nepatřičné. Trvajících přehlížení českého pozvání pro oficiální návštěvu z ČLR na nejvyšší úrovni do Prahy by bylo nyní už pokořující. Proč by ale Peking měl mít důvod ke změně politiky vůči České republice, když ta dosavadní se tolik osvědčuje. Zvláštní kapitolou je pak víra v hospodářský zázrak ČLR, v experiment všech dob, či dokonce představa, že ČLR je modelem rozvoje, hodným následování.“

V českých médiích a mezi ekonomy se daly pozorovat velmi negativní reakce na uzavření dohody o nových dodávkách pro elektrárnu Shentou. Média povětšinou podpis smlouvy kritizovala a opakovaně upozorňovala na hned několik sporných bodů celého kontraktu. Poměrně často byla například připomínána skutečnost, že v průběhu dlouholetých jednání, která předcházela smlouvě, se postupně původní hodnota zakázky, čili cena, kterou měla čínská cena zaplatit, ze 400 miliónů USD zhruba o třetinu snížila.⁵

Pravidelně byla zpochybňována rentabilita celého obchodu pro zainteresované české podniky. Za hlavního viníka údajně zbytečných ústupků čínské straně ve finální podobě smlouvy byl novináři většinou označován ministr průmyslu Miroslav Grégr.⁶

Podle Fürsta byl projekt přinejmenším sporný.⁷

Ve své práci se pokouším od těchto hodnotících soudů odhlédnout a zhodnotit celý projekt co nejobektivněji, což zahrnuje i jeho podrobné představení.

První část se dělí na dvě kapitoly. V první kapitole hovořím o historii česko-čínských vztahů ve všech jejích obdobích. (po vzniku ČSR-do druhé světové války, od druhé světové války do roku 1990, od roku 1990 do konce roku 2007).

⁴ Srov. http://www.mzv.cz/public/7a/2a/d5/16430_14945_Zahranicni_politika_CR_1993_2004.pdf, s.137.

⁵ HÁLA, M., „Mytologie česko-čínských vztahů“, In: *Lidové noviny*, ročník 15, 5.6. 2002, s. 23.

⁶ SPURNÝ, J., „Grégrova miliardová blamáž“, In: *Respekt*, č.50, 2002, s. 6

⁷ FÜRST, R., „Čína na cestě od izolacionismu k plíživé globalizaci“, In: *Mezinárodní vztahy*, ročník 37, 2/2002, s.5.

První obchody probíhaly již za Rakouska-Uherska, kdy Čechy v rámci Evropy patřily k ekonomicky silnějším státům. Naše firmy přitahovaly proto celosvětovou pozornost, hlavně v oblasti výroby zbraní, strojírenské techniky.

Po skončení první světové války byl zásadní československý postoj k nově rodící se Čínské republice, který negativně ovlivnil budoucí vývoj.

Po roce 1945 čekala Čínská lidová republika na uznání světa své nezávislosti. Tehdejší československá vláda zaváhala a začala spolupracovat s novou vládou poměrně pozdě, a proto bylo později těžší znovu navázat diplomatické a obchodní styky.

Dalším faktorem byla úroveň technických strojů, která se nedokázala vyrovnat např. americké nové technologii.

Druhá kapitola představuje energetickou situaci v Číně.

Druhá část je podrobným popisem obchodního případu Shentou ve všech třech obdobích, přičemž dávám největší důraz na třetí, poslední období. Část se dělí na technicko-organizační část, dodávky, realizaci stavby, platební podmínky, řízení stavby a na závěr průběh a hodnocení stavby.

První část jsem zpracovávala na základě publikací od české sinoložky Bakešové, archívu Škody Praha, a projektu MZV.

Informace použité ve druhé části práce jsem získala především z článků, esejí a statí Rudolfa Fürsta, z novinových článků (především redaktora Jaroslava Spurného), práce Martina Hály ohledně dodržování lidských práv a svobod, statě Aleše Skřivana, interních a archivních informací Škody a.s. a Škody Praha.

Tato část má proto technický ráz a nenabízí velký prostor pro kritickou diskuzi. Snažím se na jedné straně předložit fakta tak, jak jsem je získala z archívů, a potom také jisté interpretace, která podávají média.

Závěr práce se kryje s ekonomickým zhodnocením projektu.

I. PRVNÍ ČÁST

1. HISTORIE OBCHODNÍCH VZTAHŮ ČESKÁ REPUBLIKA A ČÍNSKÁ LIDOVÁ REPUBLIKA

První část práce je věnována historii česko-čínského obchodu od jejího počátku až do současnosti. Nejprve představím období do druhé světové války, poté se zaměřím na období po založení ČLR až do 90. let. V poslední kapitole této části popisují situaci od 90. let až do současnosti.

Pro dostatečné pochopení vývoje obchodních vztahů je nezbytné vylíčit historické a politické pozadí. Některé události zásadně ovlivnily vývoj a vztahy mezi dvěma vládami a politické vztahy byly po celou dobu a částečně stále jsou jedním z rozhodujících faktorů pro úspěšný obchod mezi Čechy a Čínou.

1.1 Období od založení Československa-do druhé světové války

V této kapitole se věnuji prvopočátkům česko-čínské spolupráce od roku 1918 do konce druhé světové války. Toto období patří jak v čínské, tak v české historii k velkým mezníkům. Čína byla velmi rozpolcená, probíhaly tam nejen boje mezi komunisty a nacionalisty, ale kromě toho byla Čína ve válce s Japonskem. Proto popisují události, které měly vliv na naši a čínskou spolupráci.

První obchody probíhaly již za R-U. Čechy obchodovaly s poslední čínskou dynastií Qing, kdy Brněnská Zbrojovka a Škodovka dodávaly do Číny zbraně. Tyto první obchody byly dobrým základem pro to, aby i po rozpadu R-U měla Čína zájem dále pokračovat v obchodní spolupráci. Této etapě v historii Škodovky se podrobně věnuje kniha „Svět okřídleného šípu: koncern Škoda Plzeň 1918-1945“.⁸

Škodovka se po vzniku samostatného Československa rozhodovala, má-li ve svém podnikatelském úsilí na Dálném Východě preferovat Japonsko nebo Čínu. Rozhodla se pro Čínu, neboť se zde jevily možnosti pokračovat ve zbrojních dodávkách.

V roce 1923 založily Škodovy závody vlastní zastoupení s názvem „Limited Company Formerly Skodaworks Plzen“. Jeho sídlo bylo původně v Pekingu, později v Šanghaji. V letech 1923-1931 měl export do Číny trvale vzestupnou tendenci. Hlavními

⁸ KARLICKÝ, V., „Svět okřídleného šípu: Škoda Plzeň 1918-1945“, 1999, Praha-Paseka.

položkami byly parní lokomotivy, zařízení cukrovarů, turbogenerátory, mostní konstrukce, říční lodě, přístavní jeřáby, bagry atd.⁹

Jednání o nové smlouvě s Čínou opět ztroskotalo v roce 1921, kdy byl odmítnut čínský návrh smlouvy. Československá vláda úmyslně jednání zdržovala, protože vyčkávala, jak dopadne konference ve Washingtonu zaměřená na perspektivy obchodu Číny a západních mocností. Nakonec se však o devět let později podařilo uzavřít novou československo-čínskou obchodní smlouvu. Smlouvu podepsali **12. února 1930** v 21:15 hodin vicekonzul Jaroslav Hnízdo za československou stranu a ministr zahraničí dr. C. T. Wang za čínskou stranu¹⁰. I když se o smlouvě vyjednávalo 11 let, dá se říci, že byla přátelská a pro obě strany výhodná. Jako hlavní důvod uzavření smlouvy byl uváděn fakt, že Čína představuje zemi, kde žije téměř čtvrtina lidstva, a čínský obchod stále roste.

V roce 1932 se stala Čína cílem japonské agrese, kdy Japonsko obsadilo Mandžusko a vyhlásilo stát Mandžukuo. V této době nastala jistá přestávka v otevřené válce mezi Japonskem a Čínou, kterou však otřásaly vnitřní boje zejména Čankajškovy vlády proti komunistům. Škodovy závody využily mezidobí napjatého neklidu k jednání s nejvyššími představiteli Čankajškova režimu o **zbrojních dodávkách** z Číny. Čínská vláda byla jednání nakloněna také poté, co v roce 1932 československý ministr zahraničí a pozdější prezident republiky *Dr. Eduard Beneš* obhajoval z tribuny Společnosti národů v Ženevě čínské stanovisko. Škodovka nabídla za výhodných podmínek dělostřelecký materiál, zejména houfnice. Ale neuspořádané vnitřní poměry a rivalita ve vládních kruzích nevedly k očekávané zakázce. Teprve nevalné zkušenosti s německými zbraněmi přiměly ministra obrany nankingské vlády k cestě do Československa a k projevení zájmu o děla ze Škodovky. Návštěva se uskutečnila v roce 1937 a během ní byla se Škodovými závody podepsána dohoda o dlouhodobém poměru na nákup zboží ve výši 10 milionů liber šilinků.¹¹ (Počátkem července 1937 však Japonci zahájili ofenzívu proti Číňanům, po níž Škodovka žádné zbraně nedodala).

⁹ Interní informace Obchodního oddělení Škody a.s.

¹⁰ BAKEŠOVÁ, I. "Československo – Čína 1918- 1949", vlastním nákladem 1997, s. 15.

¹¹ KARLICKÝ, V., „Svět okřídleného šípku: Škoda Plzeň 1918-1945“, Praha-Paseka, 1999, s.345.

Kromě jednání o dodávky zbraní proběhlo pár úspěšných obchodů, které je nutné zmínit.

Jedním z dodaných výrobků byla poprvé do Číny „na klíč“ dodávaná **elektrárna** pro *Shanghai-Zhabei* o celkovém výkonu 22 MW, což byl na svou dobu značný výkon. Elektrárna byla uvedena do provozu v roce 1934. Následovaly elektrárny *Foochow* a *Kanton* s výkony 6 MW v letech 1934 a 1936. **Pro východočínské železnice** bylo expedováno 90 parních lokomotiv a ocelové konstrukce mostů, z nichž nejdelší vedl přes řeku Song Jiang. **Pro dopravu** na stejnojmenné řece a na Amuru dodaly loděnice Škodových závodů 14 nákladních lodí poháněných dieslovými motory. V přístavu Dairen pracovaly **přístavní jeřáby** z mostárny v Plzni a **pivovar** v Kantonu byl rovněž dílem koncernu Škoda. Výrobky zemědělského průmyslu, hlavně **cukrovary, jatky a chladírny** byly také vyváženy do Číny.

Co se týká **mírových výrobků** jako hutnické výrobky, strojírenské, elektrotechnické – největšími zahraničními odběrateli byl kromě Číny, vč. Mandžuska, také Írán, pak SSSR, Jugoslávie, Indie, Turecko. Největší riziko k poskytnutí úvěru pocítovala u Íránu a Číny, která byla otrávena boji s Japonskem, byl to krajně riskantní trh. Největší zisky byly z exportu cukrovarů, elektráren a pivovarů.¹²

Čínské obchody byly přerušeny vypuknutím druhé světové války.

Osobní svědectví o československých dodávkách zmiňuje autor:

„Prospěch z válečného vyvrcholení mohly by mít naše zbrojovky, z nichž Československá zbrojovka, akciová společnost v Brně, má v Číně trvalé zastoupení a je hlavním dodavatelem pušek a kulometů, jichž v posledních letech uskutečnila stamilionové dodávky... Škodovy závody mají zastoupení v Šanghaji, Českomoravská Kolben-Daněk přímé zastoupení v Číně nemá, ale její styk s Čínou je rovněž dobře vybudován...“ („Hospodářský rozhled“ 3. února 1932.)

„Jak se dovídáme, použili Japonci k útoku letadel československé výroby. Je to stíhací letadlo Avia BH 33 s motorem , Škoda L, které se při útoku velmi osvědčilo. Japonské armádní velení sledovalo manévry letadla s velikým uspokojením.“ („Národ“ 4. února.)

„Berlín, sobota. – ‚Rote Fahne‘ přináší dnes senační zprávu o odesílání zbraní do Číny. Podle informací tohoto listu byly vypraveny z Hamburku čtyři zaplombované československé vagóny, odeslané Škodovými závody.“ („Nedělní list“ 7. února 1932.)

„Je to Škodovka, je to Brněnská zbrojovka, je to Janečkárna, jsou to československé dynamitky, je to

¹² Interní informace Obchodního oddělení Škody a.s.

Avie a Aero, které již dnes – pravím: již dnes – dodávají do Japonska municí, zbraně, letadla a jiný válečný materiál, a právě teď se v Praze jedná o další milionové dodávky Japonsku.”¹³

V této kapitole jsme si shrnuli vývoj československo-čínských obchodních vztahů do vzniku ČLR, dále také jaké faktory byly příčinou neúspěšných jednání.

Na závěr bych ale neměla opominout fakt, že v podstatě však rychlejší rozvoj obchodu omezovala sama československá vláda, která od roku 1919 váhala s podpisem rovnoprávné obchodní dohody s Čínou a uskutečnila jej až v roce 1933. Tím značně poškodila Škodovy závody oproti zahraničním firmám, jejichž vlády byly pohotovější.

1.2. Období od 1949 do roku 1990

V tomto období je obchod velmi ovlivněn politickými rozhodnutími obou vlád, hlavně o směřování ekonomiky. Československo bylo pod tlakem SSSR, takže obchody závisely na vztahu mezi Čínou a Sovětským Svazem. Čína se nejprve podřídila ruskému ekonomickému modelu, ale poté v 50. a 60. letech odbočila a vydala se vlastním směrem. Až v druhé polovině 70. let se čínská ekonomika začala srovnávat, a pomalu se začínala otevírat světu.

S kým začala Čína obchodovat, záleželo také na úrovni technického vybavení,

V této kapitole se tedy na začátku věnuji popisu ekonomické situace v Číně, v druhé části vyličím, jak probíhaly obchody mezi ČR a ČLR.

V prvním desetiletí Čínské Lidové republiky se komunistická vláda rozhodla vést ekonomiku podle sovětského vzoru. Pro tuto etapu čínského ekonomického myšlení bylo příznačné postavení zahraničního obchodu jako podřízeného oboru pro potřeby průmyslu. Uvádí se, že od 50. do konce 70. let existovalo zhruba šestnáct podniků zahraničního obchodu.

Prvořadým cílem bylo podpořit vznik vlastní průmyslové základny postupným zestátnováním již existujícího průmyslu a budováním nových národních podniků. Esu ekonomické soustavy tedy tvořila existence státního průmyslového sektoru, který byl prostřednictvím ministerstev řízen na principu centrálního plánování a kurzovní a cenové politiky byly tomuto pojetí podřízeny. Byl naplánován přesný počet dovozů a vývozů, nebyla sledována poptávka na světovém trhu a zahraniční obchod tudíž nebyl považován za možný zdroj ekonomického růstu. K tomu byl nadhodnocený kurz měny (RMB), který znevýhodňoval exportéry. Uměle omezovaný rozsah zahraničního obchodu byl v té době umožňován omezením licence na

¹³ Srov., <http://www.techmania.cz/info.php?mn=27&mm=31&inf=zakpred>

několik málo podniků a mj. i byrokratickou kontrolou nad vlastnictvím a výplatami zahraničních devizových prostředků.¹⁴

Na konci 50. let se začaly plánovat vlastní utopické projekty, (tzv. politika spoléhání na sebe) snaha o posílení národního uvědomění, pravděpodobně plynoucí z japonské porážky ve 30. letech. Jedním projektem byla politika Velkého skoku. Jak uvádí Fürst, nevydařené experimenty maoistického období vytvořily (odhlédneme-li od katastrofálních lidských, kulturních, hmotných a dalších ztrát) v ČLR ekonomickou strukturální krizi. Zahraniční obchod, který měl sloužit k nákupu surovin a výrobků ze zahraničí pro potřeby domácích podniků, podléhal přímému byrokratickému řízení, a to bez ohledu na tržní kritéria.¹⁵

V 60. letech zároveň ochably vztahy se SSSR. Ani druhý program Mao Ce-Tunga, Velká kulturní revoluce, nebyl úspěšný. Způsobil v zemi chaos a znovu zahynulo mnoho Číňanů. Teprve po smrti Mao Ce-Tunga v roce **1976** nastalo pro Čínu příznivé období.

Rok 1978 byl pro Čínu mezníkem. Zvrat v ekonomických přístupech čínské komunistické strany a počátek zrodu idey „otevření se světu“ přicházely pomalu a byly podmíněny politickými okolnostmi. Popudem ke změnám bylo také uvolnění napětí se Spojenými státy, které se mělo stát nástrojem čínské protisovětské politiky. **Po roce 1979** se dostal k moci Deng Xiaoping, zavedl program „čtvera modernizací“ - zemědělství, průmysl, armáda a věda a technika (kritické přehodnocení celé ekonomiky, částečné zavedení tržních mechanismů, počátek liberálnější politiky obchodu), což znamenalo hospodářský vývoj, a **v průběhu 80. let** se Čína pokračovala ekonomika otevírání se světu. Objem vývozu i dovozu mnohonásobně vzrostl. Do země začali přicházet zahraniční investoři a tempo růstu čínské ekonomiky se přehouplo přes 10%. Prioritou se stávaly ekonomický růst, efektivnost, uvolňování individuálního podnikání a kultivace obchodních a kapitálových vazeb s ostatním světem. Všechny reformy byly prováděny gradualistickou metodou, tzn. postupně. Uskutečňování reformy však podmiňoval ekonomický růst země.¹⁶ Velmi podstatnou a symbolickou novinkou reformního programu se stalo zřizování zvláštních ekonomických zón (dále jen ZEZ), motivovaných využitím zahraničních investic, technologií, jakož i vytvořením výrobních kapacit pro export.

¹⁴ Srov. FÜRST, R., „Čína na cestě od izolacionismu k plíživé globalizaci“, In: *Mezinárodní vztahy*, ročník 37, 2/2002, s.10.

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ Tamtéž.

Obchod s ČSR:

Tuto část uvedu pár větami, jak se vyvíjely první diplomatické styky po založení ČLR.

4. října 1949 československá vláda oficiálně uznala Čínskou Lidovou Republiku a 6. října navázaly diplomatické vztahy. První smlouva o hospodářské spolupráci byla podepsána roku 1950, a v březnu 1953 se čínská delegace v čele s premiérem Zhou Enlaiem účastnila pohřbu československého prezidenta Klementa Gottwalda. Poté Československo navštívili politici jako Zhu De, Peng Zhen, Li Xiannian, Dong Biwu a Peng Dehuai. V březnu roku 1957 česká delegace vedená prezidentem Širokým navštívila Čínskou Lidovou Republiku. Během návštěvy byla podepsána smlouva „*Treaty of Friendship and Cooperation Between the People's Republic of China and the Republic of Czechoslovakia*“.¹⁷

Co se týče obchodu, v **50. letech** dochází k výraznému rozvoji dodávek ze znárodněné Škodovky. Československo se významnou měrou podílelo na rozvoji čínské energetiky a průmyslu. Podniky zahraničního obchodu zprostředkovávají export turbosoustrojí, těžkých obráběcích strojů, elektrických lokomotiv, trolejbusů válcoven, cigaretových strojů atd. K industrializaci odlehlých oblastí Číny přispěly tzv. energovlaky, což byly kompletní elektrárny rozdělené na části namontované na železničních vagonech. Pro tyto energetické zdroje dodávala plzeňská Škodovka parní turbíny o výkonu 2,5 MW. V letech **1957-1959** jich bylo vyrobeno celkem 30.

Na přelomu 50. a 60. let zhoršení vztahů mělo negativní dopad i na export Škodovky do ČLR. Škodovka se zmiňuje pouze o dodávce 62 elektrických odklízových lokomotiv do povrchových uhelných dolů v období let **1957-60**. V městské dopravě v Pekingu, Šanghaji a Šang-jangu se uplatnilo v letech **1951-1961** 72 trolejbusů typu 8Tr.

Po razantním propadu československo-čínského obchodu v 60. letech se začala situace pomalu měnit v **70. letech**, kdy se Škodovce například podařilo vyvézt do ČLR zařízení pro elektrárny v Nankingu a Anšanu.

V souvislosti s uvolněním napětí ve vzájemných politických vztazích a rozvíjejícím se reformním procesem v ČLR došlo potom v **80. letech** k rychlému nárůstu objemu československo-čínského obchodu a také zájmu Škodovky o čínský trh.¹⁸

¹⁷ <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zzjg/dozys/gjlb/3240/default.htm> (Last Update: 2003/08/26)

¹⁸ srov. SKŘIVAN, A., “Projekt Šen-tchou. Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu?“, In: *Ekonomická Revue*, 2007, 10.4., s.81.

Zvláštní pozornost si zaslouží dodávky 4 velkých turbosoustrojí o výkonu 200 MW v **70. letech** pro elektrárnu Shentou (Svatá hlava), ležící na náhorní plošině v provincii Shanxi v oblasti bohaté výskytem černého uhlí. Kontrakt podepsaný v roce **1973**, v té době největší, který čínská strana se zahraničním zákazníkem podepsala, zahrnoval nejen montáž, ale i uvedení do provozu avšak pouze s minimálním počtem zahraničních odborníků vzhledem k tak rozsáhlému komplexu. V roce **1979** podepsaly formy Škodaexport a China National Technical Import & Export Corporation kontrakt na dodávku zařízení pro čtyři elektrobloky o výkonu 200 MW pro elektrárnu Shentou I. V průběhu následujících tří desetiletí se do dodávek pro Shentou zapojila řada českých a slovenských společností-mimo jiné Škodaexport, Škoda Praha, Škoda Energo, ZVVZ Milevsko a SES Tlmače.

První turbostroj bylo uvedeno do provozu v září roku 1985 a druhé o tři měsíce později. Třetí a čtvrté byly spuštěny koncem roku 1987. Příští rok začaly docházet do rozšiřované elektrárny části dvou turbosoustrojí o výkonu 500 MW, a do provozu byla obě uvedena v letech **1988 a 1989**. Tato turbosoustrojí jsou dosud největší, která byla ve ŠKODA a.s. vyrobena pro fosilní paliva. Tím byla ukončena první poválečná éra dodávek parních turbosoustrojí ŠKODA trvajících od roku 1949 do roku 1989. Součet instalovaných výkonů 87 turbín různého provedení překročil 2020MW.

Spolehlivost uvedených čtyř bloků přispěla k uzavření nové dohody mezi CNTIC a firmou Škodaexport v roce 1985. Jednalo se o dodávku dvou jednotek, každé o výkonu 500 MW pro elektrárnu Shentou II., v úhrnné hodnotě 525 milionů švýcarských franků, uvedených do provozu v roce 1992. V letech 1987- 89 se dodávky do Shentou podílely přibližně třetinou na celkové hodnotě československého vývozu do ČLR. Elektrárna Shentou II byla opakovaně vyhlášena nejlepší elektrárnou v ČLR.

V této části jsme si ukázali, jak se ČLR vyvíjela v prvních čtyřiceti letech své existence, a jak probíhaly česko-čínské obchody. Je důležité podotknout, že mezi lety 1978 došlo v Číně k dramatickému nárůstu obchodní výměny, během níž se Čína vypracovala z 32. místa na pozici 13. největšího exportéra ve světě, zatímco země bývalého sovětského bloku za srovnatelné situace nedosáhly podstatného průlomů do světového obchodu.

1. 3. Období od roku 1990 do konce roku 2007

V tomto období česko-čínské obchody nemají moc úspěšnou bilanci. Jaké pro to byly důvody?

V této kapitole se stručně věnuji vývoji čínské ekonomiky od devadesátých let. Čína se pomalu stávala obchodní velmocí a pro malé státy jako Česká Republika bylo čím dál tím těžší se dostat na čínský trh. Je důležité vědět, které investory si Čína vybírala a s kým obchodovala. Souvisí pokles obchodní bilance s politikou ČR, s jejím názorem na čínskou politiku?

Po roce 1992 byl přijat komplexní program urychlování hospodářské přestavby, což obsahovalo decentralizaci hospodářsko-politického rozhodování, lepší podmínky pro investory, pokračování politiky otevírání se světu. Byl koncipován desátý pětiletý „Plán národního ekonomického rozvoje na léta 2001-2005“. S tím souvisí např. podpora rozvoje informačních technologií, zahraničního obchodu. Přírůstky zahraničních investic se zvyšovaly ze 40 mld. USD v letech 1999-2000 až na téměř 53 mld. v roce 2003.¹⁹ V roce 2004 dokonce Čína obsadila 4. místo za po Německu, Slovensku a Itálii. Zároveň má Česká republika s Čínou v poslední době jedno z největších pasivních sald obchodní bilance způsobené nerovnoměrným vývojem dovozu a vývozu.

V ideji sebevědomé „Velké Číny“ se reflektují dvě desetiletí trvajících tempo hospodářského růstu, očividný vzestup životní úrovně a nepochybně i změna v geopolitickém uspořádání světa, v němž se stala ČLR regionální velmocí. Tento vývoj byl podpořen také obchodními styky s okolními „ministáty“ jako Taiwan, Hongkong, Macao a Singapur. Nejvýznamnějšími investory v ČLR byly podle údajů z roku 1998 1. Hongkong, 2. Japonsko, 3. USA, 4. Taiwan.²⁰

Jaké byly česko-čínské vztahy?

Po pádu železné opony se situace mezi dvěma zeměmi začala měnit v neprospěch Československa, nejen kvůli zřízení nového politického systému. Čína také vyžadovala zrušit obchodní způsob barterové výměny na základě každoročních smluv a přejít na standardní způsob obchodu ve volně směnitelných měnách. Takže po tomto zrušení clearingového zúčtování, jak se můžeme dočíst v oficiální zprávě MPO, významně klesly jak dodávky

¹⁹ Srov. FÜRST, R., „Čína na cestě od izolacionismu k plíživé globalizaci“, In: *Mezinárodní vztahy*, ročník 37, 2/2002, s.10.

²⁰ Tamtéž

investičních celků, tak i kusové dodávky, zejména nákladních automobilů a traktorů, neboť, jak uvádí stejný zdroj, změnou platebního režimu začalo být české zboží pro čínské odběratele příliš drahé.

Znovu sblížení Ruska a Číny mělo také za následek to, že Česká republika přestala hrát významnou roli prostředníka mezi Čínou a východní Evropou.

Také rozpad ČSR je vnímán čínskou stranou jako něco negativního, rozpad státu je totiž v Číně vnímán něco jako katastrofa (konec dynastie, chaos, občanská válka). Rozpad SSSR a Jugoslávské federace, soudobá čínská propaganda interpretovala jako důkaz nevhodné reformní politiky východního bloku a ospravedlnění politiky vlastní-neoautoritářské.²¹

V roce 1993 vývoz značně převyšoval dovoz. ČR tedy v tomto roce vykazovala s Čínou aktivní bilanci. Hlavním exportním artiklem byly hutnické výrobky, nákladní a osobní automobily, jejichž vývoz v tomto roce významně stoupl, ale hnedka v následujícím roce začal nabírat klesající tendenci a obchodní bilance se stala z českého pohledu pasivní. **Od roku 1993 do roku 1998** se vývoz postupně snižoval. **V roce 1999** došlo k mírnému oživení exportu. Výrazněji se export zvýšil **až v roce 2003**, kdy přesáhnul 4 miliardy. Zatímco v **roce 1993** se export do Číny podílel na celkovém vývozu ČR 1,75%, **v roce 2004** tento podíl činil jen 0,4%. Nejrychlejší pokles zaznamenal vývoz v roce **1994**, kdy se vývoz propadl o 66,23 %, naopak nejrychlejšího tempa růstu vývozu ve výši 53,32% bylo dosaženo v roce **2002**.²² Dynamický nárůst dovozu převažuje vývoz, a tím se vzájemný schodek vyšplhal v roce 2003 přes 2 miliony USD.

Důležitým obchodem byla výstavba elektrárny Shentou (3. a 4. blok) v letech **2001-2004**., která podle ministerstva průmyslu a obchodu českým a slovenským podnikům přinesla více než 6 miliard korun. K tomuto se podrobně vyjadřuji v druhé části mé práce.

Pozitivní impuls pro rozvoj vzájemných vztahů měla návštěva prezidenta ČR Václava Klause v ČLR v **dubnu 2004**. Při této příležitosti byla **22. dubna 2004** v Pekingu podepsána **Dohoda o hospodářské spolupráci mezi vládou ČR a vládou ČLR**, sjednaná již v souladu s právem ES/EU.²³

²¹ srov. http://www.mzv.cz/public/7a/2a/d5/16430_14945_Zahranicni_politika_CR_1993_2004.pdf, s.142.

²² srov. FOCHEROVÁ, L., „Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR v Číně“, BP, Vysoká škola ekonomická, Fakulta Mezinárodních vztahů, 2006.

²³ srov. , <http://www.mzv.cz/servis/soubor.asp?id=10680>

Ve zprávě z roku 2006 se píše:

“Obchodní bilance ČR s Čínou dlouhodobě vykazuje vysoké schodky. Například za první pololetí letošního roku české firmy do Číny vyvezly zboží v hodnotě 170,5 miliónu dolarů (3,8 miliardy Kč), naopak čínský dovoz do ČR obnášel 2,22 miliardy dolarů (49 miliard korun). Vláda proto loni schválila strategii pro prosazování obchodních zájmů ČR v Číně. Ministerstvo průmyslu a obchodu si od ní slibuje zlepšení dlouhodobě schodkové obchodní bilance s Čínou. V prosinci pak premiér Jiří Paroubek a předseda čínské vlády Wen Ťiapao podepsali dohodu o ochraně a podpoře investic mezi ČR a Čínou.”²⁴

Co stojí za zmínku, ekonomická zpráva zdůrazňuje české investice v Číně a úspěšnost automobilky Škoda Auto: *“České firmy v poslední době také stále více investují v Číně, do které kvůli nižším výrobním nákladům přesouvají produkci. Například automobilka Škoda Auto bude v Číně od roku 2007 vyrábět nejen již dříve ohlášené octavie, ale později k nim přibudou i modelové řady Fabia a Superb. Zahájit výrobu v Číně se rozhodla i firma Linet, která produkuje nemocniční lůžka.”²⁵*

V květnu 2007 navštívil Čínu ministr průmyslu a obchodu ČR Martin Říman a náměstek ministra průmyslu a obchodu ČR Martin Tlapa. Jak se píše ve zprávě, která referuje velmi podrobně o průběhu, je návštěva považovaná za klíčovou událost prvního pololetí a podle všeho celého roku 2007 ve vzájemně ekonomických vztazích ČR s ČLR. Zpráva popisuje program každého dne, v příloze jsou mj. zmíněny všechny firmy, které se zúčastnily Národní výstavy ČR na 8. mezinárodním veletrhu západní Číny v Chengdu. Na konci v závěru je zhodnocen celý průběh velmi pozitivně. „Úspěšný průběh a nabitý program návštěvy M. Římana v Pekingu i M. Tlapy v Chengdu a Nanchangu přispěly k výraznému zviditelnění ČR v ČLR na poli obchodně ekonomické spolupráce.“ dále pak zmiňuje otevření druhé pobočky CzechTrade v Chengdu. „Zúčastnění podnikatelé získali nejen důležité informace, ale možnost zpětné vazby vůči MPO a dalším subjektům státní správy na poli exportní podpory a v neposlední řadě i publicitu v místních médiích. Z tohoto hlediska šlo o velmi vydařenou akci a další důležitý krok ve vzájemné koordinaci při prosazování konkrétních českých zájmů v ČLR.“²⁶

Obecně lze říci, že na čínském trhu najdou uplatnění výrobky vysoce sofistikované, těžko okopírovatelné hi-tech zboží a technologie s vysokou přidanou hodnotou. Konkrétně jsou to produkty z oblasti elektrotechnického, elektronického a softwarového průmyslu, ale také pokročilé výrobky, zařízení a technologie pro potřeby chemického, automobilového

²⁴ <http://www.novinky.cz/ekonomika/93800-ceske-firmy-podepsaly-smlouvy-s-cinskyimi-podniky.html>, (23.8.2006)

²⁵ Tamtéž.

²⁶“ Ekonomická zpráva č. 9/2007”, OEÚ ZÚ Peking.

a leteckého průmyslu. Do budoucna může jít o léky a v závislosti na vývoji mezinárodně uplatňovaných omezení případně i o zbraně.²⁷

Celá řada českých firem se snažila investovat v Číně, ale spousta z nich zanikly. Je možné určit několik desítek příčin problémů českých investorů. V případě některých firem (např. Hunan-Desta) selhal odbyt, Desta Děčín například koupil zastaralý čínský podnik, který měl zastaralé komunikační vybavení a s jehož manažerem se těžce komunikovalo. Společný česko-čínský podnik se tak nedokázal vyrovnat zahraniční konkurenci na trhu.²⁸

Jaké jsou další možné důvody neúspěchu?

Ovlivňují politické názory obchodní styky? K tomuto tématu bych se chtěla blíže vyjádřit.

Ke sporným bodům české a čínské politiky patří základní politické požadavky Číny, a to uznávání jedné Číny, dále žádná oficiální podpora Tibetu a absence kritiky lidských práv.

V minulosti se totiž nejvyšší představitelé ČR osobně angažovali v otázce lidských práv v Číně. Mnozí považují Havlovu protibetskou politiku (na jeho pozvání čtyřikrát do Prahy přijel Dalajláma), jeho prosazování lidských práv a svobod, přijímání disidentů (Wei Jingsheng) a náš částečně protaiwanský postoj za hlavní příčinu negativního obchodního vývoje, ale sinologové Rudolf Fürst a Martin Hála zastávají opačný názor, jak zmiňuje Gabriela Gregušová ve své eseji.

„Česká kritika dodržování lidských práv vzájomný obchod neovplyvnila a s Čínou možno aj diskutovať o ľudských právach aj obchodovať. (Fürst, 2002, s. 52–76; Hála, S. l.)“ „Vo svojej stati sa k tomuto vysvetleniu prikláňam tiež v prípade ostatných krajín Visegrádskej štvorky.“²⁹

Autorka ve své stati mj. zmiňuje zčásti rozdílné postoje ČR a SR, kdy Česká republika byla odvážnější v názorech, a v přijímání představitele Tibetu Dalajlámy (na pozvání prezidenta Havla přijel čtyřikrát do Prahy) a představitele Taiwanu (v roce 1995 prezident Havel a premiér Klaus tajně přijali taiwanského premiéra Lian Zhana).

Táže se, nakolik politické vztahy ovlivnily obchodní vztahy. Odpovídá nám mj. vyjádřením stanoviska českého generálního konzula v Šanghaji, který tvrdí, že kritika lidských práv nemá vliv na záporné saldo a odkazuje se na to, že ještě v roce 1993 měl obchod s Čínou aktivní bilanci, a to i poté, co tehdejší prezident přijal jeho svátost Dalajlámu. Kdyby měla politika

²⁷ <http://www.cinsky.cz/index.php?page=rubrika&id=15&lang=cs>, (26.6.2007)

²⁸ srov. GREGUŠOVÁ, G., “Vztahy krajín Visegrádskej štvorky s Čínou”, In: *Mezinárodní vztahy*, 1/2006, s.7.

²⁹ srov. Tamtéž.

silně ovlivňovat obchod, podle jeho slov, by již v roce 1992 byla bilance pasivní a Číňané by obchod stopli.³⁰

Rudolf Fürst se touto tematikou zabývá i ve své práci, kde popisuje výsledek spolupráce s obchodními zástupci, sinology. Za prvé nepotvrzuje závislost obchodní výměny na politice a také uvádí příčiny, které komplikují odbyt českého obchodu v ČLR jako „protekcionská politika ČLR, skryté formy čínského protekcionsismu jako např. byrokratické překážky, atd., transformační problémy čínských podniků-restrukturalizace atd., tvrdá konkurence zahraničních i čínských firem, neschopnost českých firem prosadit se jako klesající popularita ČR v Číně z důsledku nedostatku informací, nezájmu. Za druhé zmiňuje netransparentní prostředí jako další důležitý faktor (např. nedostupné informace, právní kultura atd.)“³¹. Dále zde píše: „*Reformní proces v ČLR a jeho dopady na česko-čínské vztahy (ÚMV,2001) – jsem vedl interview s českými obchodními zástupci, s představitelem Czech Trade v Šanghaji, s diplomaty a se sinology. Žádný z nich neznal konkrétní případ zrušeného kontraktu z politických důvodů (jen v případech seriózního zájmu, nikoli nezávazná jednání)*“.³²

Tímto zdůvodňuje, že příčina špatného obchodu není v obchodní diplomacii.

Obdobný názor můžeme hledat i u Martina Hály. Důvodem českého deficitu je prý nevyrovnaný přístup na čínský a český trh, jako i umělé obchodní a administrativní překážky.

*„Na dovoz z Číny si stačí založit s. r. o., co může hocikto s dlhodobým pobytom v CR. Naopak pre export do Číny treba zvláštne licencie cínskych úradov a povinné partnerstvo s cínskym subjektom. Niektoré bariéry skoncia v dôsledku vstupu Číny do WTO, ale mnohé pretrvávajú a práve na ne by sa mali sústredit české ministerstvá pri odborných bilaterálnych rokovaniach.“*³³

Oficiální vyjádření MPO nese podobný tón:

*„Při hodnocení celkové atmosféry obchodních a hospodářských styků, je - přes někdy dosud uváděné zmínky o tradičních nadstandardních vztazích - současný přístup čínských státních představitelů k českým partnerům již zcela pragmatiký a vychází především z vnitřních čínských zájmů. Vstřícnost vůči ČR v ČLR stále do určité míry existuje na podnikové manažerské úrovni. Potenciál této vstřícnosti je však podmíněn možností předložit konkurenceschopnou nabídku, přičemž významné je i celkové vzájemné pojetí aktuálních politicko-ekonomických vztahů.“*³⁴

³⁰ srov. GREGUŠOVÁ, G., „Vztahy krajín Visegrádskej štvorky s Čínou“, In: *Mezinárodní vztahy*, 1/2006, s. 11.

³¹ srov. http://www.mzv.cz/public/7a/2a/d5/16430_14945_Zahranicni_politika_CR_1993_2004.pdf, s. 140.

³² FÜRST, R., „Politické vnímání Číny v Čechách: mezi věcností a nevěcností, orientalismem a okcidentalismem“, In: *Mezinárodní vztahy*, 3/2005, s.41.

³³ GREGUŠOVÁ, G., „Vztahy krajín Visegrádskej štvorky s Čínou“, In: *Mezinárodní vztahy*, 1/2006, s. 11.

³⁴ srov. „Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR v Číně“, MPO, Praha, 2005. s. 7.

Na závěr této kapitoly bych ráda shrnula mé poznatky. Jak jsem se vyjadřovala v úvodu mé práce, za cíl této kapitoly jsem si dala popsat česko-čínské obchodní vztahy, které okolnosti ovlivňovaly vývoj spolupráce.

Hlavními obchodními artikly byly mírové výrobky, jako cukrovary, pivovary, díle mostní ocelové konstrukce, energetika, později byl velký rozvoj automobilového průmyslu.

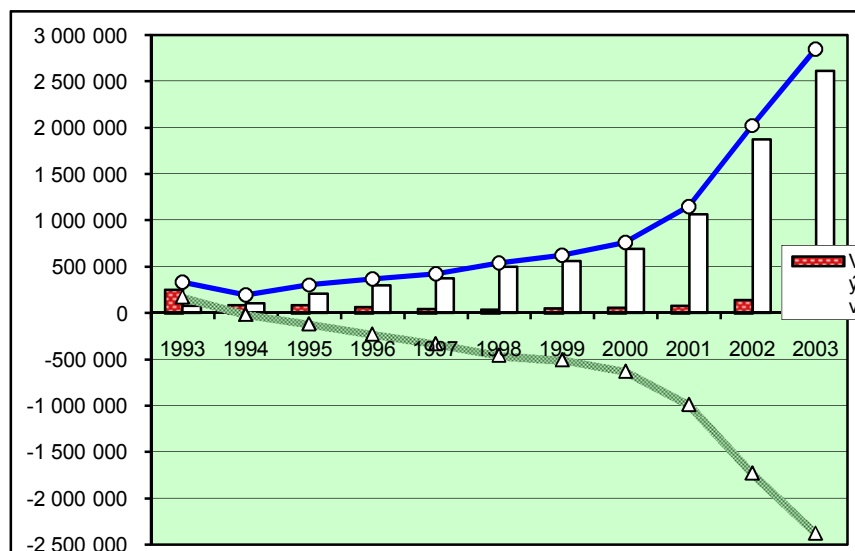
Zájmy České Republiky ve vztazích s Čínou jsou hlavně obchodní, a jak jsem výše zmiňovala, daří se jich špatně naplňovat. Neúspěchy byly způsobené nejen neznalostí čínských podmínek neschopností překonat bariéru čínského trhu politickými nároky. Na to je Česká Republika pro Čínu málo významný partner. I tato skutečnost dokazuje, že politické vztahy s Čínou většinou nemají na obchod přímý vliv.

Vývoj česko-čínské obchodní bilance v posledních dvanácti letech ukazuje následující tabulka:

Zahraněční obchod ČR - ČLR (v tis. USD)

	Vývoz	Podíl na celkovém vývozu	Dovoz	Podíl na celkovém dovozu	Obrat	Umístění	Saldo
1993	252 941	1,75	79 184	0,54	332 125	14.	173 757
1994	89 545	0,56	105 623	0,61	195 168	21.	-16 078
1995	94 005	0,44	208 794	0,83	302 799	21.	-114 789
1996	71 642	0,32	298 535	1,07	370 177	19.	-226 893
1997	48 360	0,22	377 139	1,39	425 499	17.	-328 779
1998	45 000	0,17	498 552	1,76	543 552	17.	-453 552
1999	58 511	0,22	564 345	2,01	622 856	17.	-505 834
2000	66 028	0,23	694 806	2,16	760 834	16.	-628 778
2001	80 532	0,24	1 067 246	2,93	1 147 778	14.	-986 714
2002	147 597	0,39	1 874 276	4,63	2 021 873	11.	-1 726 679
2003	236 382	0,50	2 610 889	5,22	2 847 271	10.	-2 374 507
2004 01	241 391	0,41	3 083 611	5,14	3 325 002	9.	-2 842 220

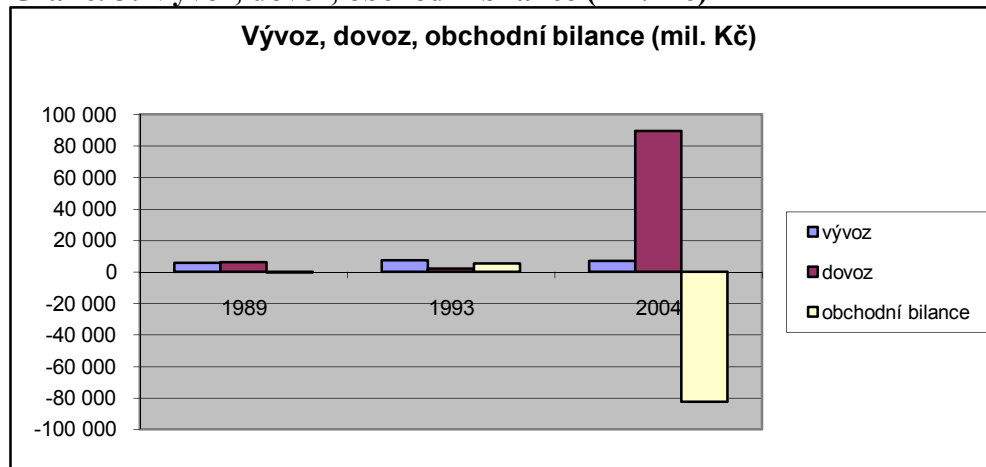
zdroj: Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR v Číně³⁵



O, Praha, 2005.

Srovnání zahraničního obchodu s Čínou v roce 1989, 1993 a 2004

Graf č. 3: Vývoz, dovoz, obchodní bilance (mil. Kč)



Pozn. Z grafu je patrná především obrovská změna dovozu a obchodní bilance v letech 1989 - 2004. V roce 1989 byla obchodní bilance téměř vyrovnaná, dovoz jen mírně přesahoval vývoz. V roce 1993 se dokonce obchodní bilance ocitla v přebytku. Rok 2004 zaznamenal převratnou změnu oproti těmto dvěma rokům, protože se oproti roku 1993 zvýšil dovoz 40x, což mělo negativní vliv na obchodní bilanci dosahující v tomto roce téměř 83 miliardového deficitu.³⁶

³⁶ FOCHEROVÁ, L., „Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR v Číně“, BP, Vysoká škola ekonomická, Fakulta Mezinárodních vztahů, 2006.

2. ENERGETIKA V ČÍNĚ

Protože se má práce mimo jiné zabývat obchodními vztahy na poli energetiky, považují za důležité, část práce věnovat popisu energetické situace v Číně. Vylíčením situace pochopíme, jak hodně jsou pro Čínu důležité obchody na poli energetiky. Kvůli nedostatečným elektrárenským kapacitám je potřeba nových výstaveb elektráren.

Energetické odvětví patří nejen v Číně k jednomu z nejdůležitějších odvětví, a to z jednoduchého důvodu. Každý potřebuje elektřinu, a tu si jen tak každý doma neumíme vyrobit, když neberu v potaz sluneční a větrnou energii.

Čína se v posledních letech výrazně ekonomicky rozvíjí, prožívá největší pokrok v historii. Růst spotřeby elektrické energie a pohonných hmot je neklamným důkazem tohoto rozvoje. Ekonomická expanze s sebou přinesla také určitá negativa. ČLR se podílí asi deseti procenty na světové spotřebě světové energie a podle odhadů má do roku 2025 vzrůst na přibližně 14,2 procenta. V Číně stále přežívá systém státem s centrálně řízenou ekonomikou.

Rudolf Fürst i Aleš Skřivan se zabývají ve svých článcích čínskou energetikou. Fürst ve svém článku rozebírá problémy, nedostatky nejen energetiky, ale analyzuje problémy způsobené centrálně řízenou ekonomikou a průmyslovým sektorem.

Jedním z ekonomických problémů, který úzce souvisí s dlouhotrvajícím boomem, jsou nedostatečné elektrárenské kapacity. Rychle rostoucí ekonomika vedla k většímu tlaku na výrobu elektrické energie a s tím i související těžbu uhlí. Roční objem těžby uhlí v ČLR byl v roce 2005 asi dvojnásobný ve srovnání s rokem 1990. Tento problém zvýraznila nepříliš úspěšná snaha pekinské vlády snížit celkovou energetickou náročnost čínského průmyslu, který se na celkové spotřebě elektrické energie podílí přibližně ze tří čtvrtin.

Podle Fürsta nejsou největším „polykačem“ energie velké množství drobných a středních privátních subjektů, ale neefektivní, státem udržovaný průmyslový sektor.

„Tvrký ekonomický boj mezi provinciemi navzájem, mezi regiony a centrem, a na druhé straně omezený přístup ke zdrojům, zjevné plýtvání i nedostatek kapacity, dohromady tvoří komplexní labyrint.“³⁷

Dále zmiňuje nedostatečnou úroveň systému distribuce elektřiny a jeho technické problémy. Kvůli nim nemůže systém optimálně fungovat. Energetická soustava byla budována v padesátých letech, v každé provincii zvlášť, takže je systém velmi špatně propojený. Oblasti

³⁷Srov. FÜRST, R., „Energetický pohon čínského obra“, In: *Mezinárodní politika*, ročník XXX, 6/2006, s. 17.

spolu nedokážou energeticky komunikovat, což v praxi znamená, že provincie s přebytkem energie nemůže pomoci té, která trpí velkým nedostatkem. Každý si je vědom, jak je energie cenná. Ačkoliv ceny energie jsou regulované státem, místní podniky toho často nedbají a požadují nehorázné sumy.

K tomu je viditelný velký ekonomický růst střední městské vrstvy, současně s ním stoupá spotřeba energie i poptávka domácností. Tito spotřebitelé platí vyšší ceny a doplácí tak na ztráty z uměle levné elektřiny pro spřízněné státní kolosy na nízké technologické úrovni. Spotřeba energie na hlavu ještě není tak vysoká jako například v USA, ale nároky na spotřebu energie v ČLR stále stoupají (15 procent ročně) a trvale předstihují nabídku.³⁸ Podle statistik bude Čína v dalších letech potřebovat pro příštích pět let roční nárůst kapacit výroby elektrické energie 25-37 GW, přičemž čínští výrobci jsou schopni zabezpečit v tomto období roční nárůst kapacit až 18 tisíc megawatt.³⁹

Zejména ve velkých městech na pobřeží a rozsáhlých oblastech na jihu země byla v posledních letech opakovaně přijata preventivní opatření, například nařízení o přesunu výroby do nočních hodin, respektive cílené odstávky elektřiny v „méně důležitých regionech“. Jedním ze zjevných důvodů nárůstu spotřeby elektřiny v letních měsících se stala klimatizace. Čínská vláda je nucena hledat cesty, jak vyřešit tento problém. Jednoznačně nejvýznamnějším zdrojem elektrické energie je uhlí, tepelné elektrárny se v roce 2005 podílely zhruba čtyřmi pětinami na celkové produkci elektřiny v ČLR. Dominantní postavení tepelných elektráren se v blízké budoucnosti asi příliš nezmění. Nehledě na některé nepříznivé aspekty, které provází tento způsob výroby elektřiny (například ekologické problémy nebo velký tlak na dodávky uhlí a s tím související rostoucí dovoz), do výstavby nových respektive rozšíření starých tepelných elektráren stále míří obrovské investice.⁴⁰

Vývoj se bude orientovat na výstavbu větších energetických bloků (600 MW a více), na dosahování vyšší efektivity a postupně i na respektování ekologických a bezpečnostních požadavků. Vyšší výkonnosti chce ČLR dosáhnout stavbou nadkritických bloků, zájem je i dodávky bloků spalujících biomasu.

³⁸ srov. FÜRST, R., "Energetický pohon čínského obra". In: *Mezinárodní politika*, ročník XXX, 6/2006, s. 16-19.

³⁹ "Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR v Číně". MPO, Praha, 2005. s. 12.

⁴⁰ SKŘIVAN, A., "Projekt Šen-tchou. Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu?", In: *Ekonomická revue*, 2007, 10.4., s. 78.

Čína jako rozvojová země není vázána kvótami Kjótského protokolu o snižování exhalací, ekologická situace zejména v severní části země však nutí vládu k omezení podílu fosilních paliv ve prospěch plynu, jaderného paliva a obnovitelných zdrojů (hydroelektrárny, solární a větrné stanice). Takže se pro Českou republiku objevují dobré možnosti obchodu, bylo by tedy žádoucí sledovat i rozvoj jaderné energetiky. Nevyužitý potenciál z pohledu českého vývozu skýtají tedy i projekty vodních elektráren. Provincie Sichuan (S'-čchuan) má podporu centrální vlády na výstavbu vodních elektráren a bude též stavět vedení do východních oblastí země. Nové možnosti vznikají v *převodu technologií* – jedná se např. o obnovitelné zdroje energie.⁴¹ Pekingská vláda se rozhodla ve větší míře podporovat rozvoj technologií využívajících obnovitelných zdrojů. Například přijetím Zákona o obnovitelných energiích v březnu 2005, který předpokládá, že za pomoci daňových úlev, výhodných půjček a dalších opatření, dojde k postupnému zvýšení podílu elektrické energie vyrobené z obnovitelných zdrojů (tedy například hydroelektrárnami).⁴² Jak ale uvádí studie Aleše Skřivana, některá jiná fakta tlumí optimismus kolem budoucí pozice hydroelektráren v čínské energetice. Elektrárna Tři soutěsky je sice nejvýkonnější hydroelektrárnou na světě, (v roce 2009, kdy má být plně dokončena, má mít instalovaný výkon 22.500 megawattů)⁴³, přesto je zjevné, že její podíl na celkové výrobě elektřiny v ČLR bude výrazně menší ve srovnání s původně předpokládanými 10%. Dále říká, že s ohledem na aktuální situaci v ČLR a také zkušenosti z řady jiných zemí se také bohužel nedá očekávat, že by se v blízké budoucnosti nějak výrazně změnilo postavení dalších obnovitelných zdrojů v čínské energetice.⁴⁴

Dalším trendem v posledních několika letech je výstavba jaderných elektráren, tato preferovaná cesta bude uplatňovaná i v dalších letech. Jak uvádí pan Skřivan, jaderné elektrárny byly doposud zastíněny dominancí tepelných elektráren. V roce 2006 se devět jaderných elektráren podílelo na celkové produkci elektřiny v ČLR necelými dvěma procenty. Pekingská vláda se jasně rozhodla podpořit rozvoj tohoto sektoru a podle jejích aktuálních plánů by podíl jaderných elektráren měl vzrůst do roku 2020 alespoň na 20%.⁴⁵ A do roku

⁴¹ Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR v Číně. MPO, Praha, 2005. s. 12.

⁴² SKŘIVAN, A., "Projekt Šen-tchou. Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu? ", In: *Ekonomické Revue*, 2007, 10.4., s.79

⁴³ srov., http://magazin.ceskenoviny.cz/tema/index_view.php?id=327093&id_seznam=1644

⁴⁴ SKŘIVAN, A., "Projekt Šen-tchou. Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu? ", In: *Ekonomické Revue*, 2007, 10.4., s 79.

2050 má být v Číně vybudována plná třetina nových jaderných elektráren.⁴⁶ Velkým plusem jaderné energetiky je také to, že je jediná schopná zajistit dostatečnou produkci elektřiny ekologicky relativně čistým způsobem. Navíc mají jaderné elektrárny i další výhody. S ohledem na co nejefektivnější provoz jsou tepelné elektrárny a hydroelektrárny logicky budovány většinou u významných ložisek uhlí, respektive na vhodných místech velkých řek. Shodou okolností jsou tyto lokality často daleko od velikých měst na pobřeží, především daleko od jihovýchodních přímořských regionů. Naopak jaderné elektrárny mohou být postaveny v lokalitách, kde je jich nejvíce potřeba z hlediska potencionálního odběru.⁴⁷

Podle toho, jak se vyvíjí situace kolem přehrady Tři soutěsky, se dá vyvodit závěr, že více ekologická výroba je opravdu ta jaderná.

*„Čínská tisková agentura Sin-chua, hlásná trouba komunistické vlády, uvedla vládní prohlášení: "Kolem přehrady Tři soutěsky existuje mnoho ekologických a environmentálních problémů. Pokud nebudou přijata preventivní opatření, projekt může vést ke katastrofě." Vláda zveřejnila celý seznam potenciálních hrozeb: konflikty kvůli nedostatku půdy, ekologické škody, eroze a sesuvy půdy na strmých březích kolem přehrady. Úřady také již dříve vyjádřily své znepokojení nad vysokým nárůstem řas a degradací vodního života. Podle Wang Siao-fenga, ředitele úřadu, který na stavbu přehrady dohlíží, je na čase čelit environmentálním důsledkům projektu, který měl ambice dosáhnout slávy Velké čínské zdi. "Nemůžeme přehlížet problémy ekologické a environmentální bezpečnosti, které vznikly v souvislosti se stavbou přehrady Tři soutěsky. Nemůžeme vyhrát, pokud upřednostníme ekonomickou prosperitu na úkor životního prostředí." Přehradní hráz je vysoká 185 a dlouhá 2309 metrů. Jezero, které hráz vytvoří zatopením tří pískovcových kaňonů, je dlouhé 660 km, široké kolem 1,1 kilometru a hluboké až 170 metrů. V roce 2009 se má naplno rozběhnout všech 26 plánovaných turbín“.*⁴⁸

Není tedy překvapením, že je v Číně poptávka po elektrárenských zařízeních.

Tabulka I.: Produkce elektřiny v ČLR ve vybraných letech období 1990-2005 (v 100 milionech kwh)

	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Celková produkce	6212,0	10077,3	13556,0	19105,8	22033,1	25002,6
Vodní elektrárny	1267,2	1905,8	2224,1	2836,8	3535,4	3970,2
Tepelné elektrárny	4944,8	8043,2	11141,9	15803,6	17955,9	20473,4
Jaderné elektrárny	---	128,3	167,4	433,4	504,7	530,9

⁴⁶ <http://www.casopisstavebnictvi.cz/clanek.php?detail=150>

⁴⁷ SKŘIVAN, A., "Projekt Šen-tchou. Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu? ", In: *Ekonomické Revue*, 2007, 10.4., s 79.

⁴⁸ http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/rudy-obr-na-vzestupu/cina-priznava-prehrada-tri-soutesky-je-katastrofa_24092.html

Import	19,3	6,4	15,5	29,8	34,0	50,1
Export	0,9	60,3	98,8	103,4	94,8	111,9
Celková spotřeba	6230,4	10023,4	13471,4	19031,6	21971,4	24940,4

Zdroj: China Statistical Yearbook 2006, China Statistics Press., National Bureau of Statistics, Beijing 2006, s.264⁴⁹

⁴⁹ SKŘIVAN, A., “Projekt Šen-tchou. Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu?“, In: *Ekonomické Revue*, 2007, 10.4., s. 80.

II. ČÁST: OBCHODNÍ PŘÍPAD SHENTOU

Má druhá část práce je věnována popisu obchodního případu Shentou. Jak jsem již několikrát zmínila projekt je názorným příkladem spolupráce mezi ČR a ČLR. Smlouva projektu Shentou I. byla podepsána již v roce 1979 a projekt byl zrealizován v letech 1985 a 87.

Díky úspěšnosti výstavby byla podepsána roku 1985 a elektrárna dostavěna v roce 1992. Smlouva o výstavbě bloků 3. a 4. byla podepsána v roce 1999 a dodací lhůta byla na konci roku 2004.

Název obchodního případu : SHENTOU I Power Plant 4x 200 MW
SHENTOU II Power Plant 4x 500 MW
bloky 1, 2 - 1. etapa
bloky 3, 4 - 2. etapa

Předmět dodávky: Dodávka zařízení elektrárenských bloků pro elektrárnu SHENTOU 4x500 MW v provincii SHANXI.

Země : **Čínská lidová republika**

Lokalita : SHENTOU

Shentou původně představovalo vesnici. Rozhodnutí vystavět zde komplex elektráren bylo rozhodně motivováno bohatým zdrojem vody, která zde vyvěrá i formou artézských studní.

Problém dopravy paliva byl druhotný, neboť lokalita se nalézá v rozsáhlé a bohaté datongské (Ta-Tchung) pánvi. Začátkem 80 let minulého století byl cca 20 km daleko otevřen povrchový důl Antai Bao ve spolupráci s americkým investorem (Hammer). V elektrárnách se však spaluje uhlí z drobných místních dolů, které je dováženo auty. Dle vyjádření čínské strany jde o opatření pro zajištění zaměstnanosti. Z elektráren v Shentou je zásobován i Beijing. V lokalitě se nalézá čínský 60MW blok, 2 bloky 200MW sovětského původu a koncem 70. let, poté, co se Čína otevřela světu, byly dodány 4 bloky 200MW z Československa. Poté následovaly 2 bloky 500MW a 16.12.1999 byla podepsána smlouva na dodávku dalších dvou 500MW bloků.

1. SHENTOU I , 4 x 200 MW

Datum podpisu smlouvy : rok 1979

Smlouvu podepsal : Škodaexport za ČSSR a China National Technical Import&Export Corporation (dále CNTIC) za ČLR.

Pro Škodaexport realizovaly podstatné části dodávek firmy **Škoda Praha, Škoda Plzeň, SES Tlače, ZVVZ Milevsko.**

Smlouva obsahovala, kromě realizace díla, i zaškolení čínského personálu v elektrárnách v ČSSR (elektrárna Chvaletice), zprovoznění technologie československými technikami (především Škoda Praha a SES Tlače) a následný dozor nad čínskými obsluhami československými technikami na úrovni směnových inženýrů.⁵⁰

První dva bloky 200 MW byly uvedeny do provozu v roce 1985, druhé dva v roce 1987.

Spolehlivost uvedených energetických bloků mj. přispěla k nové dohodě, která vyústila v podpis nového kontraktu pro elektrárnu SHENTOU II.

2. SHENTOU II, 2 x 500 MW – 1. etapa, bloky 1 a 2

Datum podpisu smlouvy : rok 1985

Smlouvu podepsal : Škodaexport za ČSSR a CNTIC za ČLR

Realizace elektrárny SHENTOU II probíhala opět pod vedením generálního dodavatele za ČSSR, a to Škodaexport. Na dodávkách se podílely československé firmy v obdobném složení jako při realizaci elektrárny SHENTOU I.⁵¹

Smlouva rovněž zahrnovala kompletní servis pro zaškolení čínského obslužného personálu a zprovoznění technologie československými specialisty. Zaškolení čínského personálu v Československu probíhalo v elektrárně Mělník, kde byl od roku 1983 provozován energetický blok 500 MW ve stejné konfiguraci, jako budované bloky v SHENTOU II.

Oba bloky byly uvedeny do provozu v roce 1992.

V letech 1987 – 1989 se dodávky do SHENTOU II (úhrnná hodnota kontraktu byla 525 milionů švýcarských franků) podílely přibližně jednou třetinou na celkové hodnotě vývozu ČSSR do ČLR.

⁵⁰ srov. SKŘIVAN, A., “ Projekt Šen-tchou. Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu? “, In: *Mezinárodní vztahy*, číslo čas., datum, s 81.

⁵¹ Interní informace Škody Praha,a.s.

Elektrárna SHENTOU II byla opakovaně vyhlášována nejlepší elektrárnou v ČLR, jak z pohledu technickoekonomických parametrů, charakterizujících proměnné náklady elektrárny (spotřeby provozních hmot – uhlí, voda...), tak i stálé náklady (údržba technologie).

Ačkoli již v době výstavby prvních dvou bloků SHENTOU II existoval zájem obou stran o rozšíření kontraktu na další 2 bloky o výkonu 500 MW, tak především pád komunistického režimu v ČSSR a následující transformace československé ekonomiky znamenaly změny v obchodně ekonomických vztazích s ČLR. Jednání ve věci rozšíření SHENTOU II dostávala stále větší politický rozměr.⁵²

3. SHENTOU II, 2 x 500 MW – 2. etapa, bloky 3 a 4

V této části se podrobně rozepisují o výstavbě. Čerpám z archívních informací.

3.1. Základní data smlouvy

Datum podpisu smlouvy : rok 1999

Účinnost smlouvy : rok 2001

Smlouvu podepsali : Konsorcium firem Škodaexport a.s., Škoda Praha a.s., Škoda Energo s.r.o., SES Tlmače a.s. - za českou a slovenskou stranu
China Electric Power Technology Import & Export Corporation –
za ČLR

Hodnota kontraktu : 268 233 000 USD

Dodací lhůta : listopad, prosinec 2004

Podpis této smlouvy, po letech hledání společné cesty ČR a ČLR, se nakonec stal velmi kontroverzním (v rámci politického spektra ČR). Byl označován za projekt bez ekonomického efektu, který byl podepsán pouze za účelem poskytnutí práce českým podnikům.

Podpis kontraktu však byl zcela jistě motivován i snahou změnit nepříznivě se vyvíjející obchodní bilanci ČR s ČLR.

Vzhledem k tomu, že 2. etapa výstavby elektrárny SHENTOU je nejvýznamnějším obchodním případem v obchodní spolupráci ČR a ČLR po pádu komunistického režimu v ČR a byla realizována v podmínkách transformované ekonomiky ČR, budu se zabývat tímto projektem daleko podrobněji než předchozím etapám výstavby SHENTOU.

⁵² srov. SKŘIVAN, A., “Projekt Šen-tchou. Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu?“, In: *Ekonomická Revue*, 2007, 10.4., s. 82.

Kontrakt na dodávku technologického zařízení, náhradních dílů a technické pomoci pro projekt SHENTOU byl podepsán v Pekingu dne 16. prosince 1999 za přítomnosti předsedů vlád obou zemí.

Čínská vláda schválila projekt 14. 2. 2001, což bylo jednou z podmínek nabytí účinnosti Kontraktu.

Zde se chci pár slovy vrátit k otázce položené v úvodu práce. Co vedlo vládu k podepsání smlouvy? Vládou bylo podepsání prezentováno jako velký úspěch, ale ne všichni ministři byli za jedno. Ministr financí Pavel Mertlík označil smlouvu jako „kontrakt, jehož ziskovost je poměrně nízká, i když není pravda, že je úplně ztrátový.“ Zároveň nezapomněl připomenout vládou často zdůrazňovanou skutečnost, že tento kontrakt především poskytne práci podnikům.⁵³

Lze z tohoto vyvodit, že hlavním důvodem bylo získání větší zakázky, a snaha o zlepšení salda. Zda kontrakt napomohl saldu, je otázkou, kterou se pokusím zodpovědět na základě dostupných informací a jejíž odpověď uvádím v závěru práce.

Požadované smluvní lhůty uvedení do provozu :

Uvedení do provozu bloku 3: **15.12.2004**

Uvedení do provozu bloku 4: **11/2005**

(zákazníkem později požadované zkrácení 06/2005)

Parametry obchodního případu:

Dodací lhůta:	Ukončení dodávek pro oba bloky v 11/2004.
Záruční lhůta:	12 měsíců od vystavení PAC, tj. po provedení zkoušky 168 hodin nepřetržitého chodu bloku na plný výkon.
Platební podmínky dodávky:	15% akontace, 80% proti dokumentům (úvěr ČEB), 5% zádržné
Platební podmínky služby:	100% proti dokumentům
Dodací podmínky:	85% dodávek FOB evropský přístav, 15% FCA výrobní závody v Číně
Bankovní záruky:	vystavené ČEB vůči zahraničnímu zákazníkovi
Financování:	Česká exportní banka

Postavení ŠKODAEXPORTU:

Obchodní vedoucí konsorcia.

⁵³ ČERNÝ, O. "Jaké Vánoce chystá ministr financí?", In: *Slovo*, 23. 12. 1999, s. 1.

Hlavní dodavatelé	
ŠKODAEXPORT:	dodávky mlýnů na uhlí, rotačních ohříváků vzduchu, primárních ventilátorů
ŠKODA ENERGO:	dodávky zařízení strojovny (turbína, generátor, příslušenství)
Škoda Praha:	projekty a technická koordinace, dodávky kompletujících zařízení (OK kotelny, napájení stanice, elektročást, ventilátory, I&C)
SES Tlmače:	dodávky zařízení kotelny (NK kotle, tlakový systém kotle, příslušenství)

zdroj: <http://www.skodaexport.cz/shentou.asp> (citace 10.2.2009)

3.2. Technicko – organizační část

O zpracování nabídky bylo rozhodnuto na základě mezivládní dohody mezi ČLR a ČR.

Vlastnímu podpisu smlouvy předcházela technická nabídka, kterou technicky koordinovala a zpracovávala ŠKODA PRAHA, a.s., jeden z budoucích členů Konsorcia.

Obchodně nabídkový proces řídil ŠKODAEXPORT, a.s., další z budoucích členů konsorcia.

Základní dodavatelský model určoval seznam dodavatelů (tzv. Vendorlist) určených Kupujícím. Doplnění dodavatelské struktury bylo mj. součástí nabídky.

Vlastní nabídka byla zpracovávána v letech 1994 – 1998. Kromě technického návrhu projektu v tomto období probíhala i jednání o převodech některých dodávek z předchozího projektu do gesce ČLR. Byla zde velmi silná snaha čínské strany zaměstnat čínské firmy v maximální míře.

Výsledná cena kontraktu, podepsaného 16. 12. 1999, byla především dohodou na mezivládní úrovni.⁵⁴

3.2.1. Dodavatelská struktura na straně ČR

Na rozdíl od předchozích projektů SHENTOU zde nebyla zvolena dodavatelská forma s generálním dodavatelem Škodaexport, ale smlouvu podepsalo konsorcium firem. Mezi jednotlivými členy konsorcia byly podepsány smlouvy o spolupráci v konsorciu. Dne 31. 1. 2001 se uskutečnilo.

Rozhodující jednání Konsorcia na úrovni generálních ředitelů, na kterém byly firmami ŠKODAEXPORT, a.s., ŠKODA PRAHA a.s., ŠKODA ENERGO s.r.o. a SES Tlmače a.s. odsouhlaseny finanční podíly jednotlivých členů konsorcia na Kontraktu.

⁵⁴ Interní informace Škody Praha, a.s.

Text Konsorcionální smlouvy byl následovně parafován všemi členy Konsorcia v závěru dubna 2001.

Následně došlo ke změnám smlouvy především v tom, že SES Bohemia a.s. byl definován jako vývozce zboží a služeb, dodávaných SES Tlmače a.s.

V říjnu 2001 proběhlo v ČLR jednání Konsorcia s Kupujícím a došlo k dohodě o zkrácení dodacích lhůt zařízení i o urychlení projekčních prací. Kupující Konsorciu toto zkrácení částečně kompenzoval.

Dne 9. 11. 2001 byla oficiálně podepsána Konsorcionální smlouva generálními řediteli všech členů Konsorcia.⁵⁵

Tak zní údaje Škody Praha, ale jak tento vývoj byl prezentován v novinách? Ti uvádějí, že v následujících letech po podepsání dohody z data 16. 12. 1999 až do konečného podepsání kontraktu celý projekt opakovaně provázely komplikace.

Teprve v únoru 2001 dodávku pro elektrárnu Shentou oficiálně schválila čínská vláda. Jedním z problémů následujících týdnů byla skutečnost, že stále nebyly podepsány všechny příslušné dohody mezi jednotlivými českými, respektive slovenskými firmami, které se do projektu zapojily. Reálně hrozilo, že čínská strana bude s ohledem na zpoždění, prosazovat nové cenové podmínky. Posledním termínem pro uzavření smluv byl 30. červen 2001.⁵⁶

3.3. Dodávky

Seznam dodávek v příloze 1.

3.4. Realizace stavby

Na rozdíl od všech předchozích kontraktů, souvisejících s výstavbou elektráren SHENTOU I či II zde konsorcium českých firem, jako Prodávající, nebylo zodpovědné za realizaci montáže.

Montáž si zajišťoval Kupující na základě projektu Prodávajícího a s jeho technickou podporou. Totéž platilo i pro fázi ožívování technologie a jejího uvádění do provozu. Zástupci konsorcia zde působili jako technická pomoc kupujícímu. Tato technická pomoc byla Kupujícím hrazena mimo cenu kontraktu.

Hlavním úkolem konsorcia tedy bylo vypracovat projekt, nakoupit a dodat zařízení tak, aby jej Kupující mohl namontovat a uvést do provozu v termínech, stanovených v Kontraktu.⁵⁷

⁵⁵ Interní informace Škody Praha,a.s.

⁵⁶ BAUTZOVÁ, L., "Nic není definitivní", In: *Ekonom*, ročník 45, číslo 16, 19.4.200, s. 66.

⁵⁷ Interní informace Škody Praha,a.s.

3.4.1. Projekt

Projekt na akci Shentou 2x500MW byl zpracováván konsorciem česko-slovenských firem, kde ŠKODA PRAHA a.s. zajišťovala koordinaci projektů a byla vedoucím projektantem na tomto obchodním případu, garantem technického řešení.

Celkově byly koordinovány vazby dokumentace pro následující provozní soubory: uvádím v *Příloze 2*.

Vlastní projekční práce probíhaly v několika etapách a to během předprojektové přípravy, v období před rokem 2001, během projektové fáze, v období 2001-2004 a následně během realizace, v období 2003-2005.

Prováděcí projekt stavební části si zajišťoval Kupující sám pomocí firmy NCPE. Projekční kancelář NCPE vycházela ze stavebních podkladů, předaných Konsorciem.

Seznam výše uvedené předávané dokumentace je pouze částečný, neboť dokumentace předávaná v této etapě byla mnohem rozsáhlejší a proto jsou zde uvedeny pouze významnější části projekční dokumentace.

Termíny pro předání dokumentace Kupujícímu byly, i přes požadavky na zkrácení termínů, vždy splněny.⁵⁸

3.4.2. Dodávky

Kontrakt definoval povinnosti Prodávajícího následovně :

Prodávající prodá kupujícímu zařízení pro výrobu elektrické energie v rozsahu daném přílohou č. 1 Kontraktu dle technické specifikace, technických podmínek a garantovaných hodnot uvedených v příloze č. 2 Kontraktu (přílohy kontraktu nejsou obsahově v této práci zařazeny).

Způsob dodávky kontrahovaného zařízení a technické dokumentace byl Kontraktem sjednán takto:

1. Dodávka kontrahovaného zařízení dováženého do ČLR byla FOB hlavní evropský přístav (většinou Gdynia, Hamburg) podle INCOTERMS 1990.
2. Dodávka kontrahovaného zařízení dodávaného z ČLR byla FCA výrobní závod podle INCOTERMC 1990. Prodávající zajistil přepravu a naložení kontrahovaného zařízení na dopravní prostředek.

⁵⁸ Interní informace Škody Praha,a.s.

3. Dodávka technické dokumentace se uskutečnila CIP dle INCOTERMS 1990, letiště Peking ČLR.

Pozn :

Dle Kontraktu s Kupujícím byla dodávka dodávaného zařízení do ČLR sjednána dle INCOTERMS 1990 a paritou FOB (vyplaceně loď – ujednaný přístav nalodění). Rizika přecházejí na Kupujícího okamžikem, kdy zboží skutečně překročí zábradlí lodi v ujednaném přístavu nalodění. Ujednané přístavy při plnění tohoto Kontraktu byly: Hamburg a Gdynia. V okamžiku, kdy bylo zboží naloděno na loď a kapitánem lodi byl vystaven konosament, byla naloděná část zařízení Kupujícímu vyfakturována a zařízení bylo majetkem Kupujícího.

3.4.3. Skladování dodávek

Skladování dodávek si zajišťoval Kupující vlastní organizací. Na stavbě byl v souladu s Kontraktem skladový inspektor Prodávajícího, který společně se skladovacím personálem Kupujícího prováděl jakostní a množstevní kontrolu dodaného zařízení.

3.5. Platební podmínky

K citlivější stránce projektu patří otázka finančního zajištění a garance ze strany české vlády.

Takhle problematiku prezentoval časopis Respekt:

*„Původní kontrakt z roku 1999 zněl, že české firmy postaví dva bloky za 400 milionů dolarů, čínská strana však přesvědčila tehdejšího ministra průmyslu Miroslava Grégra, aby slevil na 270 milionů. „Je to na hranici rentability,“ komentoval to ředitel hlavního dodavatele, firmy Škodaexport, Zdeněk Šíma. Jenže to nebyl jediný problém. Zemanova vláda se zavázala, že Číně půjčí na zaplacení stavby 85 % celkové sumy. Úvěr poskytla státní Česká exportní banka. Jenže neměla dost peněz, a tak si sama půjčila na bankovním trhu, a to za vyšší úrok, než poskytla Číně. Škodaexport navíc krachovala, a tak stát poskytl firmě pět miliard korun a za další miliardu koupil její dluhy od ČSOB, aby se podnik vůbec mohl na dodávkách podílet. Celkem včetně úvěru tedy Česko investovalo 13 miliard do elektrárny za devět miliard. „Stavba pokračuje podle dohody, například Škoda Energo dokončuje výrobu turbinových soustrojí,“ říká tiskový mluvčí holdingu Škoda Karel Samec.“*⁵⁹

Verze Škody Praha:

Již při sjednávání podmínek kontraktu bylo domluveno financování tohoto projektu mezibankovním exportním úvěrem mezi Českou exportní bankou, a.s. (ČEB) a Bank of China.

Podpis této úvěrové smlouvy se stal i jednou z podmínek pro nabytí účinnosti Kontraktu, podepsaného v prosinci 1999.

V posledním týdnu října 2001 proběhlo v Praze jednání mezi Bank of China a ČEB, a.s., o úvěrové smlouvě. Dne 30. 11. 2001 byla úvěrová smlouva oběma stranami parafována. Před

⁵⁹ SPURNÝ, J. “Věra a prezident v Číně”, In: *Respekt*, 18/2004.

oficiálním podpisem musela být na čínské straně smlouva ještě formálně schválena State Administration of Foreign Exchange.

K oficiálnímu podpisu úvěrové smlouvy došlo dne 20. 12. 2001. Tím byla splněna poslední podmínka pro vstup Kontraktu v účinnost. Kupující tuto skutečnost písemně potvrdil a určil datum vstupu Kontraktu v účinnost na 26. 12. 2001.

Veškeré účty obchodního případu členů Konsorcia byly tedy vedeny u ČEB a Kupujícího u Bank of China.

Kupující v souladu s podepsaným Kontraktem a úvěrovou smlouvou měl jištěn projekt dvěma zárukami a sice :

a) Zárukou za akontaci

Dne 25.1.2002 projednali a podepsali zástupci všech členů Konsorcia smlouvy s ČEB, a.s. a EGAP, na jejichž základě vystavila ČEB, a.s. na Kupujícího bankovní záruku za akontaci a bankovní záruku za dobré provedení.

Faktury za akontaci od všech členů Konsorcia byly předány dne 14.2.2002 na ČEB, a.s., která je ihned zaslala Bank of China. Ve 30-ti denní lhůtě Kupující akontační faktury uhradil a všem členům Konsorcia byl příslušný podíl akontace připsán na jejich účty u ČEB, a.s..

Jištění akontace bylo tedy provedeno jednorázovým depozitem vloženým na vkladový účet u ČEB. Depozitum bylo na uvedený účet převedeno v okamžiku, kdy ČEB na běžný účet členů Konsorcia povinně vedený u ČEB připsala akontaci poskytnutou Kupujícím.

b) Zárukou za dobré provedení díla

Jištění záruky za dobré provedení díla bylo prováděno postupně doplňovaným depozitem. Převáděním dohodnutého podílu z každé inkasované faktury na Zákazníka a to až do naplnění hodnoty depozita, stanoveného Smlouvou s ČEB.

Kontrakt neobsahoval ustanovení kursové doložky.⁶⁰

3.6. Řízení stavby

3.6.1 Řídící nástroje

Pro řízení celého průběhu projektu byl zpracován harmonogram, odsouhlasený všemi členy Konsorcia i Kupujícím. Tento harmonogram, který se stal součástí Kontraktu, byl základním materiálem při řízení celého projektu. V průběhu projektu dále byly zpracovávány :

⁶⁰ Interní informace Škody Praha, a.s.

- **Měsíční postupové zprávy zpracovávané jednotlivými dodavateli**
- **Měsíční postupové zprávy konsorcia**

Technické konzultace Konsorcia s Kupujícím:

Toto byl další důležitý nástroj pro splnění Kontraktem stanovených cílů. Konzultace probíhaly formou Koordinačních porad následovně :

Koordinační porady:

1. Kvartální porada (Quarterly Meeting - QM) za účasti všech členů Konsorcia proběhla v březnu 2004 v Shentou. Hlavní náplní jednání bylo řešení kvalitativních reklamací, upřesnění funkcí a termínů nástupů technické pomoci atd.

2. Kvartální porada (Quarterly Meeting - QM) za účasti všech členů Konsorcia proběhla v červnu 2004 v Shentou. Hlavní náplní jednání bylo řešení kvalitativních reklamací, upřesnění funkcí a termínů nástupů technické pomoci atd.

3. Kvartální porada (Quarterly Meeting - QM) za účasti všech členů Konsorcia proběhla v září 2004 v Shentou. Hlavní náplní jednání bylo řešení dalších kvalitativních reklamací, upřesnění funkcí, termínů nástupů a trvání technické pomoci pro montáž a uvádění do provozu bloku č. 3. Kupujícimu byl předán seznam dosud realizovaných dodávek náhradních dílů apod.

4. Kvartální porada (Quarterly Meeting - QM) za účasti všech členů Konsorcia proběhla v lednu 2005 v Shentou. Hlavní náplní jednání bylo řešení dalších kvalitativních reklamací, upřesnění funkcí, termínů nástupů a trvání technické pomoci pro montáž a uvádění do provozu bloku č. 4. V průběhu 4. kvartální porady Prodávající předal Kupujícimu evidenční list dodávek, prokazující, že základní kompletace lodní dodávky pro blok č. 3 byla provedena k 1.9.2003 a dále předal seznam nedodaného zařízení k 20.12.2004. Kupující též informoval Prodávajícího, že 168 hodinový zkušební test bloku č. 3 skončil 14.12.2004 a obě strany následně podepsaly Protokol o předběžném převzetí bloku č.3. Byl dohodnut termín páté Kvartální porady.

5. Kvartální porada (Quarterly Meeting - QM) za účasti všech členů Konsorcia proběhla koncem dubna v Shentou. Hlavní náplní jednání bylo řešení dalších kvalitativních reklamací,

upřesnění funkcí, termínů nástupů a trvání technické pomoci pro montáž a uvádění do provozu bloku č. 4. Během jednání Prodávající oficiálně informoval Kupujícího o zásadním splnění dodávek pro blok č. 4 (dle Kontraktu 98% všech dodávek zařízení) k 26. listopadu 2004 a předal mu evidenční list všech dodávek bloku č. 4 prokazující tuto skutečnost.

6. Kvartální porada (Quarterly Meeting - QM) za účasti všech členů Konsorcia proběhla v měsíci září 2005 v Shentou . Hlavní náplní této kvartální porady bylo řešení problematiky provedení Spolehlivostního testu bloku č. 3 v průběhu záruční doby a jeho vliv na již podepsaný „ Acceptance Certificate“ pro blok č. 3, dále otázka převzetí výsledků Spolehlivostních testů bloku č. 3 po jejich vyhodnocení i pro blok č. 4 a dále též řešení dalších kvalitativních reklamací.

7. Kvartální porada (Quarterly Meeting - QM)se uskutečnila v Praze jako závěrečné obchodní jednání v 07/2007.

Dalším pomocným, avšak velmi důležitým, řídicím nástrojem byly týdenní porady na stavbě.⁶¹

3.7. Průběh a hodnocení stavby

Stavba svým charakterem, kdy součástí smlouvy nebyly montážní práce, nebyla koordinačně tak náročná jako předchozí projekty v SHENTOU. Konsorcium mělo především za úkol připravit projekt a na jeho základě nakoupit a časově zkoordinovat dodávky z ČR do ČLR, popř. nakoupit a časově zkoordinovat dodávky z ČLR na stavbu.

Vlastní přeprava v ČLR byla rovněž záležitostí Kupujícího.

Na vlastní stavbě byla úkolem zástupců Konsorcia především technická pomoc Kupujícímu.

V průběhu montáže a při uvádění do provozu se projevovaly hlavně tyto systémové problémy, týkající se všech technologických celků :

Místní montážní organizace prováděly montáž podle dokumentace bez označení poslední revize, z čehož vznikaly neustálé problémy. Dokumentace byla Kupujícím překládána do čínštiny, přičemž překladem vznikaly chyby v technickém značení.

Revizní orgány Kupujícího neustále kontrolovaly dodané zařízení či provedené zkoušky při uvádění do provozu podle čínských norem, ačkoliv podle Kontraktu se dodávky řídily ČSN a vybranými EN. Tyto normy byly odlišné, takže bylo nutno neustále odpovídat na irelevantní připomínky těchto orgánů.

⁶¹ Interní informace Škody Praha,a.s.

Dodávková dokumentace čínských výrobců byla odlišná od podkladů, které byly Konsorciu předány pro zpracování projektů, takže bylo nutno opět na místě provádět formou placené technické asistence příslušné úpravy pro zapojení, zkoušky a uvádění do provozu. Tyto činnosti způsobovaly především časové ztráty.

Celkově se však dá říci, že akce Shentou II 2x500MW, bloky 3 a 4 v oblasti projekční a technické koordinace proběhla bez závažnějších problémů pro českou stranu.

3.8 Hodnocení Kupujícího: podrobné hodnocení uvádím v příloze 3.

V této části se věnuji popisu hodnocení přístupu čínského partnera v rámci

- zařízení staveniště
- podmínek pobytu zaměstnanců
- skladování dodávek
- montáže a termínů dodávek
- uvádění zařízení do provozu

Závěr

Celkově nelze přístup čínské strany hodnotit jednoznačně negativně. Většina problémů vyplývala z rozdílu mentalit, zvyklostí, místních předpisů a zkušeností lidí na stavbě.

Výjimkou byla dobrá spolupráce mezi místními odborníky, provozujícími bloky 1 a 2 blok elektrárny Shentou a zástupci Konsorcia (existence osobních vazeb). Výrazně se zde odrážela dobrá práce českých specialistů s čínským personálem na projektu 1. etapy.

Vyvolané problémy většinou měly za důsledek vznik časových skluzů, likvidovaných následovně enormním úsilím obou stran. Ekonomika projektu z pohledu Konsorcia tím výrazně neutrpěla. Vícepráce odborníků konsorcia byly hrazeny mimo základní cenu kontraktu.⁶²

Skutečné lhůty uvedení do provozu

Blok č. 3 : 168 hodinový zkušební test skončil **14.12.2004** a následně obě strany podepsaly protokol o předběžném předání (PAC) **14.12.2004**.

Blok č. 4 :168 hodinový zkušební test skončil **25.6.2005** a následně obě strany podepsaly protokol o předběžném předání (PAC) **25.6.2005**.

Záruky :

⁶² Interní informace Škody Praha,a.s.

- Ukončení záruk	blok č. 3	14.6.2006
- Ukončení záruk	blok č. 4	25.12.2006⁶³

3.9. Celkové hodnocení projektu: technicko – termínové hodnocení

Před zahájením realizace a to ještě v období tvorby a projednávání smluvních dokumentů a jejich podmínek byla stanovena následující rizika, která mohla významně zkomplikovat průběh vlastní realizace.

- 1) Obchodní – výrobní a expediční vady zařízení od dodavatelů Konsorcia
- 2) Skladování dodávek Kupujícím a kontrola dodávek při expedici ze skladů na montáž
- 3) Vzájemná koordinace dodávek z hlediska projektové dokumentace
- 4) Informační prodlevy způsobené vzdáleností stavby

K eliminaci popřípadě snížení vzniku těchto rizik byla učiněna následující opatření:

ad 1) Kontroly prováděné pracovníky technické kontroly členů Konsorcia ve výrobních závodech a to jak přímo při výrobě zařízení tak i při expedici rozhodujících dodávek.

ad 2) Účast pracovníků Konsorcia, popřípadě přímo jeho dodavatelů, na otevírání zásilek ve skladech Kupujícího.

ad 3) Technická asistence projektantů Konsorcia a projektantů jeho dodavatelů na stavbě po celou dobu realizace a montáží.

ad 4) Vybavení pracovníků Konsorcia na stavbě jak výpočetní technikou, tak i mobilními telefony a digitálními fotoaparáty k dokumentaci důležitých momentů při realizaci díla.

Výsledkem byla maximální operativnost při kontaktu jak s dodavateli, tak i s místními pracovníky projekce, obchodu, ekonomického útvaru, právními experty v republice a v důsledku toho se případné prostoje zkrátily na minimální možnou dobu. Bylo tak eliminováno riziko zdržení při montáži.

Tato vysoká efektivita při řešení rozporů, kolizí a nejasností se projevila nejen v Kupujícím požadovaném zkrácení termínu realizace díla, v minimalizaci rizik, ale i v ekonomické oblasti. Kupující pak i z těchto důvodů přistoupil k rozšíření placené technické asistence. V

⁶³ Tamtéž

konečném hospodářském výsledku akce se jednoznačně prokázalo, že náklady vynaložené na účast pracovníků dodavatelů a Konsorcia na stavbě byly vynaloženy efektivně a pozitivně ovlivnily jak průběh, tak i ekonomiku díla.⁶⁴

Smluvní termíny :

Blok B3 : 15.12. 2004

Blok B4 : 30.11. 2004, později uplatněn požadavek na zkrácení termínu na 30.6. 2004

Skutečně dosažené termíny :

Blok č. 3 : 168 hodinový zkušební test skončil **14.12.2004** a následně obě strany podepsaly protokol o předběžném předání (PAC) **14.12.2004**.

Blok č. 4 : 168 hodinový zkušební test skončil **25.6.2005** a následně obě strany podepsaly protokol o předběžném předání (PAC) **25.6.2005**.

Termíny, požadované Kontraktem byly splněny.

⁶⁴ Interní informace Škody Praha,a.s.

III. ZÁVĚR ANEB KDO ZÍSKAL A KDO ZTRATIL: Ekonomické hodnocení

Jako závěr práce jsem si určila ekonomické zhodnocení a pár hypotéz do budoucna.

Pro tuto část bylo nejobtížnější získat relevantní informace. Ekonomika projektu byla od jeho samého počátku ovlivňována politickými vlivy.

Obchodní politika konsorcia a tlak ústředních orgánů ČR a SR včetně ČEB na přijetí zkrácených termínů měly pak přímý vliv na zvýšení vlastních nákladů jednotlivých členů Konsorcia.

V průběhu realizace se pak ukázalo, že volba „volného sdružení“ – Konsorcia - vázaného jen smlouvou o spolupráci členů nezakládala ideální právní vztah mezi jednotlivými členy a v mnoha případech ani neumožňovala kompenzaci vícenákladů, vzniklých jednomu členu konsorcia vyvolaných jiným jeho členem.

Vliv na ekonomiku projektu měla i skutečnost, že dolarový Kontrakt neobsahoval Kursovou doložku. To postihlo jednotlivé členy Konsorcia různě.

Mohu však konstatovat, že zisk na zakázce jednoho z významnějších členů Konsorcia dosáhl téměř 9 %, a že žádný z členů Konsorcia nerealizoval zakázku se záporným ziskem (ztrátou).

„Českým a slovenským podnikům tato zakázka přinesla více než šest miliard korun. Podle generálního ředitele společnosti Škoda Power Jana Musila Čína připravuje výstavbu dalších sedmi velkých elektráren s výkonem 600 megawattů a české firmy se chtějí zúčastnit tendrů na jejich budování.“⁶⁵

Podpis smlouvy a konečné uskutečnění bylo prezentováno jako velký úspěch české vlády. Bezpochyby si Česká republika udělala tímto dobré reference. Kontrakt může sehrát pozitivní roli při získávání dalších zakázek. S ohledem na naši spíše podřadnější pozici v rámci česko-čínského obchodu a tvrdou konkurenci na čínském trhu se nedá přesně říci, zda to bude mít velký vliv.

V současnosti je už zřejmé, že zakázka pro Shentou nezměnila základní statistický obraz česko-čínského obchodu, prakticky neovlivnila základní nepříznivý trend rostoucího záporného salda v obchodě s ČLR(viz tabulka). Kvůli nedostupnosti informací zůstává

⁶⁵ <http://www.novinky.cz/clanek/93800-ceske-firmy-podepsaly-smlouvy-s-cinsky-mi-podniky.html>

nezodpovězená otázka, nakolik byl projekt státně podporován, respektive kolik peněz vydala státní kasa.⁶⁶

Jak správně upozorňuje Martin Hála „k podstatnému snížení schodku ve vzájemném obchodu bychom museli do Číny každý rok dodat hned několik takových bloků jako ty pro Šen-tchou“.⁶⁷

Když se blíže podíváme na situaci jednotlivých firem, ze zprávy firmy Škoda Praha je zřetelné, že z toho vyšla pozitivně.

V médiích a jak pan Skřivan ve své studii zmiňuje, velmi diskutabilní byla situace kolem Škodaexportu. Ta se dostala do tíživé finanční situace a vláda Miloše Zemana se rozhodla podat pomocnou ruku a zachránila tak firmu před konkurzem.⁶⁸ Jako hlavní důvod byla uvedena zakázka pro Shentou.⁶⁹

Například ze zpráv z roku 2004 a 2007 je zřejmé, že elektrárna dělá dobré reference, ale stejně tak jako tak je těžké expandovat na čínský trh s ohledem na tvrdou konkurenci. Pro další vývoj je potřeba státní podpory, bez ní to stejně nepůjde.

„Projekt Shen Tou je pro ŠKODA POWER kvalitní referencí pro současné i budoucí zájmy především v Číně a v Indii. Dle statistiky World Power Outlook 2004 patřil tento projekt mezi největší ve světě v oblasti fossil power energy.“⁷⁰

Jak se píše ve zprávě z roku 2007: „Vítkovice vstoupily znovu do oblasti energetiky, rády by se také zapojily do výstavby investičních celků. K problematice rozšíření elektrárny Shentou v diskuzi se zástupcem Škodaexportu v ČLR MT potvrdil, že referenci elektrárny Shentou zmiňuje MPO všude. Místopředsedkyně vlády Wu Yi však již v roce 2005 řekla, že rozšíření Shentou nebude. MT tedy navrhuje, aby se zástupci Škodaexport podívali na jiné projekty v dalších regionech a přitom právě využili reference z elektrárny v Shentou“.⁷¹

Z tohoto pohledu na česko – čínskou obchodní spolupráci se tedy, ať již jsou názory různých osobností české politické scény jakékoli, se jednalo o projekt s pozitivními dopady, jak na subjekty které projekt realizovaly, tak na saldo česko – čínského obchodování. Samotný

⁶⁶ srov. SKŘIVAN, A., „Projekt Šen-tchou. Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu?“, In: *Ekonomická Revue*, 2007, 10.4., s 81.

⁶⁷HÁLA, M. „Mytologie česko-čínských vztahů“, In: *Respekt*, 2002, 5.6.

⁶⁸ Usnesení vlády České republiky ze dne 12.června 2002 č. 616, o dalším postupu při dokončení finanční stabilizace společnosti Škodaexport,a. s.

http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGovRes/57EC507EB4E6CFD9C12571B6006BABEF?OpenDocument (citace 10.2.2009)

⁶⁹ http://ekonomika.idnes.cz/skodaexport-se-diky-statu-vyhne-krachu-d9u-ekoakcie.asp?c=A021127_214948_ekoakcie_was (citace 10.2.2009)

⁷⁰ <http://www.skoda.cz/novinky/shen-tou-2-840-mw-aid177.html>

⁷¹ Ekonomická zpráva č. 9/2007, OEÚ ZÚ Peking

projekt SHENTOU však nedokázal zvrátit vývoj salda, které je jednoznačně ovlivňováno exportními aktivitami čínské strany. A to nejen v ČR. Je to celosvětová záležitost.

Vyvstává otázka, jaký vliv to bude mít na budoucí vývoj?

Tabulka: Zahraněční obchod ČR s ČLR v letech 1999-2007 (hodnota v milionech USD, změna ve srovnání s předcházejícím rokem v procentech)

Vývoj vzájemného obchodu mezi ČR a ČLR								
Rok	Vývoz z ČR do ČLR		Dovoz z ČLR do ČR		Obrat		Saldo	
	hodnota	Změna	hodnota	změna	Hodnota	Změna	Hodnota	změna
2008	492,061	34,3	6 912,017	54,6	7 404,076	53,1	-6 419,956	56,4
2007	697,427	74,1	9 235,522	61,9	9 932,949	62,7	- 8 538,096	61,1
2006	400,620	34,2	5 703,024	45,5	6 103,644	44,7	- 5 302,404	46,4
2005	298,498	10,3	3 921,020	12,3	4 219,518	12,1	- 3 622,522	12,4
2004	270,717	14,7	3 493,099	33,8	3 763,816	32,2	- 3 222,382	35,7
2003	236,043	59,9	2 611,418	39,3	2 847,461	40,8	- 2 375,375	37,6
2002	147,597	83,3	1 874,276	75,6	2 021,873	76,2	- 1 726,679	75,1
2001	80,532	22,0	1 067,246	53,6	1 147,778	50,9	-986,714	56,9
2000	66,028	12,9	694,806	23,1	760,834	22,2	-628,778	24,3
1999	58,511	30,0	564,345	13,2	622,856	14,6	-505,834	11,5

Zdroj: Údaje Českého statistického úřadu, <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000539/>

IV. RESUME V ANGLIČTINĚ

The Czech-Chinese economical and business cooperation, particularly power supply, is the major focus of my thesis, which is divided into two separate parts. On the grounds of historical analysis the first section introduces the assessment of different factors that have influenced the relationship between Czech Republic and Republic of China. The second section offers the description of the development of the Shentou power plan between 1979 and 1987 as an example of the successful Czech-Chinese cooperation that has led to the signing of second bilateral project, Shentou II. It ran from 1985 through 1995, followed by the third and fourth block from 2001 through 2004. The analysis identifies and examines the factors influencing all three periods. For instance contrasting public, state officials, experts' opinion presents an interesting insight. Despite of the low economical profit on the Czech side, this project stands up as the biggest Czech-Chinese cooperation in last decade.

V. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR v Číně. MPO, Praha, 2005.
2. Interní informace Obchodního oddělení Škody a.s.
3. SKŘIVAN, A., “Projekt Šen-tchou. Špatný obchod nebo úspěch českého vývozu?“, In: *Ekonomická revue*, 2007, 10.4., s.77-88.
4. FÜRST, R., „České trápení v bilaterálních vztazích s Čínou“, In: *Mezinárodní politika*, ročník XXIX, 6/2005, s.18.
5. HÁLA, M., “Mytologie česko-čínských vztahů”, In: *Lidové noviny*, ročník 15, 5.6. 2002, s. 23.
6. SPURNÝ, J., “Grégrova miliardová blamáž” . In: *Respekt*, 50/2002, 9.12.2002
7. FÜRST, R., “Čína na cestě od izolacionismu k plíživé globalizaci”, In: *Mezinárodní vztahy*, ročník 37, 2/2002.
8. BAKEŠOVÁ, I. “Československo – Čína 1918- 1949”, vlastním nákladem 1997.
9. GREGUŠOVÁ, G., “Vztahy krajín Visegrádskej štvorky s Čínou”, In: *Mezinárodní vztahy*, 1/2006.
10. FÜRST, R., “Politické vnímání Číny v Čechách: mezi věcností a nevěcností, orientalismem a okcidentalismem“, In: *Mezinárodní vztahy*, 3/2005.
11. FOCHEROVÁ, L., ”*Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR v Číně*“, BP, Vysoká škola ekonomická, Fakulta Mezinárodních vztahů, 2006.
12. FÜRST, R., „Energetický pohon čínského obra“, In: *Mezinárodní politika*, ročník XXX, 6/2006, s. 17-23.
13. ČERNÝ, O. “Jaké Vánoce chystá ministr financí?”, In: *Slovo*, 23. 12. 1999, s. 1.
14. http://www.mzv.cz/public/7a/2a/d5/16430_14945_Zahranicni_politika_CR_1993_2004.pdf, s.137.

15. <http://www.techmania.cz/info.php?mn=27&mm=31&inf=zakpred>
16. http://magazin.ceskenoviny.cz/tema/index_view.php?id=327093&id_seznam=1644
17. <http://www.casopisstavebnictvi.cz/clanek.php?detail=150>
18. http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/rudy-obr-na-vzestupu/cina-priznava-prehrada-tri-soutesky-je-katastrofa_24092.html
19. <http://www.skodaexport.cz/shentou.asp> (citace 10.2.2009)
20. <http://www.novinky.cz/clanek/93800-ceske-firmy-podepsaly-smlouvy-s-cinskymi-podniky.html> (citace 26.3. 2006)
21. http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGovRes/57EC507EB4E6CFD9C12571B6006BABEF?OpenDocument (citace 10.2.2009)
22. http://ekonomika.idnes.cz/skodaexport-se-diky-statu-vyhne-krachu-d9u-/ekoakcie.asp?c=A021127_214948_ekoakcie_was (citace 10.2.2009)
23. <http://www.skoda.cz/novinky/shen-tou-2-840-mw-aid177.html>
24. Ekonomická zpráva č. 9/2007”, OEÚ ZÚ Peking
25. KARLICKÝ, V., „Svět okřídleného šípku: Škoda Plzeň 1918-1945“, 1999, Praha-Paseka.

V. PŘÍLOHY:

1. Příloha 1.: Dodávky

Základní rozdělení dodávek mezi členy konsorcia bylo následující :

1. **ŠKODAEXPORT a.s.** - Obchodní vedení konsorcia
 - Regenerační vzduchový ohřívák
 - Uhelny mlýny
 - Podíl náhradních dílů
 - Podíl technické pomoci

2. **ŠKODA PRAHA a.s.** - Technické vedení konsorcia včetně projektu 1. a 2. stupně (Basic a Detail Design)
 - Elektrozařízení – transformátory, rozvaděče,
 - i. zapouzdřené vodiče, ochrany rozvoden, diesel-
 - ii. stanice, stejnosměrná zařízení, úprava
 - 2. automatiky zatěžování dieselagregátu, rozvodny 0,4 a 6 kV.
 - Kouřové a vzduchové ventilátory, kouřovody
 - Spojovací potrubí
 - Turbonapaječka, elektronapaječka, čerpadla
 - Ocelové konstrukce kotelny a strojovny
 - Dávkování chemikálií
 - Zdvihadla
 - Řídicí systém, polní instrumentace, analýza vody a páry
 - Opláštění kotelny – dodávka z Číny pro ŠKODA PRAHA a.s.
 - Transformátory vlastní spotřeby – dodávka z Číny pro ŠKODA PRAHA a.s.
 - Čistící stanice kondenzátu - dodávka z Číny pro ŠKODA PRAHA a.s.
 - Tepelné izolace - dodávka z Číny pro ŠKODA PRAHA a.s.
 - Podíl náhradních dílů
 - Podíl technické pomoci

3. **ŠKODA ENERGO s.r.o.** - Turbina a generátor včetně příslušenství

4. (ŠKODA POWER s.r.o.)- Podíl náhradních dílů

- Podíl technické pomoci

ŠKODA POWER s.r.o. byla právním nástupcem ŠKODA ENERGO s.r.o. po změně názvu firmy.

5. SES BOHEMIA

- Kotel a příslušenství
- Podíl náhradních dílů
- Podíl technické pomoci

6. SES Bohemia a.s. byla zplnomocněna k právnímu zastupování **SES Tlmače a.s.**
Rozhodující dodavatelé strojního zařízení pro Konsorcium, včetně dodavatelů určených kupujícím :

- VSŽ OCEKON s.r.o.. (OCEKON Engineering s.r.o.), Slovensko
- WEIR PUMPS LTD – Scotland
- TRASFOR S A – Switzerland
- Electric Power Research Institute, China
- Zhenjiang Klockner-Moeller Electrical Systéme Co., China
- China Machinery – Building International Corporation, China
- China Huadian Engineering Corporation, China
- Beijing Headway Science & Tech. Co., Ltd., China
- Beijing SDK Industry & TRADE Co., Ltd. China
- WISCOM ELECTRICAL co. Ltd, China
- ZVVZ a.s., Česká republika
- Modřanská potrubní, a.s, Česká republika
- SIGMA GROUP a.s. Česká republika
- SES Bohemia Engineering a.s., Česká republika
- ZAT a.s., Česká republika
- REGULA, a.s., Česká republika
- ABB s.r.o., Česká republika
- EXIMPO GROUP, s.r.o.
- ARIS Jičín a.s. (FABRICOM CZ a.s.-BU Speciální výroba)
- EGE, s.r.o.
- GIGA, s.r.o.

2. Příloha 2: provozní soubory

- P.S.01.0 Zauhlování
- P.S.04.0 Kotel a jeho příslušenství
- P.S.05.0 Tlakové nádoby a vodní hospodářství
- P.S.06.0 Napájecí stanice
- P.S.08.0 Zvedací mechanismy ve strojovně
- P.S.10.4 Dávkování chemikálií LFN
 - P.S.10.4.1 Dávkování amoniaku a hydrazinu do napájecí vody a kondenzátu
 - P.S.10.4.2 Dávkování kyslíku do napájecí vody
 - P.S.10.4.3 Dávkování hexametafosfátu do vnitřního chladicího okruhu
- P.S.10.7 Blokovaná úprava kondenzátu
- P.S.12.0 Spojovací potrubí
- P.S.13.1 550kV výstup
- P.S.13.2 Generátor a příslušenství
- P.S.13.3 Hlavní transformátory
- P.S.13.4 Vývod a nula generátoru
- P.S.13.5 Rozvodny 6kV
- P.S.13.6 Rozvodny 0,4kV
- P.S.13.7 Zajištění napájení
- P.S.13.8 Strojovna – Elektro část
- P.S.13.9 Kotelna - Elektro část
- P.S.13.10 Partie za kotli – Elektro část - částečně
- P.S.13.12 Kompresorová stanice – Elektro část
- P.S.13.13 Čistička odpadních vod – Elektro část - částečně
- P.S.13.14 Chemická úprava vody – Elektro část (pouze Elektro část BÚK)
- P.S.13.16 Dozorna – Elektro část
- P.S.13.17 Obvodové uzemnění
- P.S.14.0 Diesel generátor
- P.S.15.0 Polní instrumentace
- P.S.18.0 Čerpadla

P.S.19.1 Izolace

P.S.19.2 Nátěry

P.S.21.0 Chemické a čistící operace

P.S.23.0 Ocelové konstrukce

3. Příloha 3:hodnocení stavby

- Zařízení staveniště

Vlastní zařízení staveniště a jeho vybavení zajišťoval pro pracovníky Prodávajícího Kupující, a to jak pro pracovníky technické asistence na stavbě tak i pro skladové inspektory ve skladu. Od zahájení stavby byly problémy zejména s nedostatkem prostoru jak pro práci, tak pro archivování potřebné technické dokumentace na stavbě. Technické vybavení kanceláří pracovníků konsorcia bylo nedostatečné, což komplikovalo jejich práci. Zajištění pořádku a čistoty v kancelářích a zejména sociální zařízení na stavbě bylo na velmi nízké úrovni.

- Podmínky pobytu zaměstnanců

Pracovníci technické asistence byli ubytováni v hotelu v souladu s podmínkami Kontraktu. Hotel byl přímo v Shentou. Hotelové pokoje byly vybavené lednicí, televizí, rychlovarnou konvicí, zásuvkou na připojení k internetu a tresorkem. Na pokojích byli pracovníci ubytováni samostatně. V tom samém hotelu byli ubytováni i pracovníci skladové inspekce.

- Skladování dodávek

Skladování dodávek si zajišťoval Kupující vlastní organizací. Na stavbě však neměl k dispozici dostatek uzavřených skladů včetně temperovaných a ani přístřešků na skladování. Na stavbě byl v souladu s Kontraktem skladový inspektor Prodávajícího, který společně se skladovacím personálem Kupujícího prováděl jakostní a množstevní kontrolu dodaného zařízení. Ne vždy však skladový personál Kupujícího dodržoval oznamovací povinnost o úmyslu provádět otevírání beden v souladu s Kontraktem. Častokrát tyto kontroly byly skladovým personálem Kupujícího prováděny bez účasti skladového inspektora Prodávajícího.

Při dopravě zařízení z přístavu do skladu a při vlastním skladování nebylo plně respektováno značení pro dopravu a skladování vyznačené na dopravovaném zařízení. Bedny se zařízením byly nakládány na sebe, čímž došlo k poškození některých obalů a i zařízení v těchto obalech. Zařízení ve skladech nebylo skladováno podle bloků, i když byly zásilky pro jednotlivé bloky barevně rozlišeny.

Skladování nebylo také prováděno podle označení způsobu skladování na zásilkách.

Skladová evidence o skladovaném zařízení nebyla také úplně bez problémů. Mnohdy nebylo zařízení, které se mělo kontrolovat k nalezení. Také výdej na montáž nebyl plně uspokojivý.

- **Montáž, uvedení zařízení do provozu, garanční zkouška a převzetí.**

Montáž dodaného zařízení nebyla součástí Kontraktu. Montáž si zajišťoval Kupující samostatnými montážními organizacemi jak pro 3. tak i pro 4. blok.

Spolupráci v průběhu montáže a uvádění do provozu lze rozdělit do třech oblastí:

- A) spolupráce se zástupcem investora – společností DATANG Shentou
 - B) spolupráce s montážními organizacemi – SEPCC, TEPC
 - C) spolupráce s pracovníky elektrárny, kteří řídili bloky v době uvádění do provozu a zkušebního provozu
- ii. Zástupci fy DATANG byli na stavbě hlavními partnery pracovníků Konsorcia, zejména po stránce organizační. Zajišťovali kanceláře, jejich vybavení, ubytování, dopravu na stavbu, tlumočníky, v případě potřeby lékařské ošetření, a další služby dané Kontraktem. Rovněž veškerá technická jednání a korespondence s montážními organizacemi měla být dle organizačního řádu vedena přes pracovníky DATANG a jejich technickou kancelář. Přístup pracovníků DATANG k řešení problémů byl velmi náladový. Někdy se snažili spolupracovat, jindy byly neuvěřitelné problémy s každou maličkostí. Obecně lze říci, že s přibývajícím časem se úroveň spolupráce nezlepšovala.
- iii. Montážní organizace SEPCC prováděla montáž na bloku č. 3, montážní organizace TEPC montáž na bloku č. 4. Obě montážní organizace spolu nespolečně pracovaly, komunikace mezi nimi prakticky neexistovala, takže problémy objasňované na bl. 3 se často musely znovu vysvětlovat na čtvrtém bloku.

Na obou blocích nebyly v mnoha případech dodržovány montážní předpisy, což přinášelo problémy již při uvádění zařízení do provozu a mohlo by negativně ovlivnit i další provoz a životnost těchto zařízení.

Skladba specialistů konsorcia, podílejících se v této fázi projektu byla nedostatečná. O jejím složení však rozhodovali vedoucí pracovníci DATANG, kteří ve většině případů nerespektovali doporučení Konsorcia, takže montáž, či uvádění do provozu některých důležitých zařízení pak probíhala bez přítomnosti našich odborníků.

- iv. Spolupráce s pracovníky elektrárny, kteří z blokové dozorny řídili najíždění a zkušební provoz bloků rovněž nebyla dobrá. Ti nebyli ochotní poskytovat žádné informace o provozu, zejména pak v případech, kdy došlo k potížím vedoucím k odstavení bloku. Záznamy o průběhu poruchy, které by mohly pomoci objasnit její příčinu a nalézt řešení, před pracovníky Konsorcia přímo

utajovali, patrně v obavách z toho, že by se prokázal chybný způsob jejich řízení bloku.

- Uvádění zařízení do zkušebního provozu

Uvádění zařízení do zkušebního provozu prováděla firma, kterou měl nasmlouvat Kupující. Účast pracovníků Konsorcia byla pouze v rámci technické asistence. I zde platí závěry, učiněné v kapitole výše.
